

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ**

**ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΑΝΑΓΚΕΣ (ΑΜΕΑ) ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΟΤΣΑΝΗ ΡΟΖΑΝΑ
ΜΟΥΓΙΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ**

ΜΑΙΟΣ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνοπτομογραφίες.....	4
Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 1	
Κοινωνική Οικονομία	
1.1.Γενικά.....	10
1.2.Σύγχρονες Πρακτικές Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας στον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας.....	12
1.2.1.Κοινωνική Επιχείρηση.....	12
1.2.2.Η Κοινωνική Οικονομία και οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις στην Ελλάδα.....	13
1.2.3.Παραδείγματα Εφαρμογής Πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας.....	15
1.2.3.1.Κοινοτική Πρωτοβουλία «Απασχόληση».....	15
1.2.3.2. Κοινοτική Πρωτοβουλία “LEADER”.....	16
1.2.3.3.Κοινοτικό Πρόγραμμα Ε.Ε.: «Τρίτο Σύστημα και Απασχόληση»(Pilot Action – Third System and Employment).....	16
1.2.3.4. Προγράμματα προώθησης της απασχόλησης στους τομείς των κοινωνικών υπηρεσιών και του πολιτισμού.....	16
1.3. Η Ευρωπαϊκή εμπειρία.....	17
1.4. Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.....	19
1.4.1. Εφαρμογές του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα.....	19
1.4.1.1. Αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί και συνεταιρισμοί για άτομα με ψυχοκοινωνικά προβλήματα.....	19
1.4.1.2. Προστατευμένα παραγωγικά εργαστήρια.....	20
1.4.1.3. «Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων και Βοήθεια στο σπίτι».....	20
1.4.1.4. Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης.....	21
1.4.1.5. Εθελοντικές – Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.....	21
1.4.1.6. Οικολογικές και Περιβαλλοντικές μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.....	22
1.4.1.7. Γυναικείοι Συνεταιρισμοί.....	22
1.4.1.8. Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.).....	23
1.4.1.9 Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης.....	23

Κεφάλαιο 2

Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL

2.1. Ιστορική αναδρομή.....	24
2.1.1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση.....	24
2.2. Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL.....	28
2.2.1. Υποπρόγραμμα 1: Απασχολησιμότητα.....	30
2.2.2. Υποπρόγραμμα 2: Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος.....	30
2.2.2.1. Περιγραφή και Στόχοι του Μέτρου «Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας».....	31
2.2.2.2. Προβλεπόμενες Ενέργειες κατά το Μέτρο «Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας».....	31
2.2.3. Υποπρόγραμμα 3: Προσαρμοστικότητα.....	34
2.2.4. Υποπρόγραμμα 4: Ίσες ευκαιρίες για γυναίκες και άνδρες.....	34
2.2.5. Υποπρόγραμμα 5: Οι αιτούντες άσυλο.....	35

Κεφάλαιο 3

Δράσεις και αποτελέσματα του Α' Κύκλου υλοποίησης της Κ.Π. EQUAL

3.1. Υλοποιηθέντα Έργα του α' Κύκλου Υλοποίησης της Κ.Π. EQUAL (2001-2005).....	37
3.1.1. «Πρόκληση – διακρίβωση και καταπολέμηση των διακρίσεων στην απλή και πολλαπλή τους μορφή που υφίστανται άτομα με αναπηρίες στην αγορά εργασίας» - Α.Σ. ΠΡΟΚΛΗΣΗ.....	37
3.1.2. «Γραφεία προώθησης στην απασχόληση» - Α.Σ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ.....	37
3.1.3. «Νησιώτικη συμπολιτεία – ισότιμη πρόσβαση» - Α.Σ. ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ Ν. ΑΙΓΑΙΟΥ.....	38
3.1.4. «Ολοκληρωμένο σχέδιο – ανοιχτοί δρόμοι για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας» - Α.Σ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ.....	38
3.1.5. «Προσαρμογή κινητικά αναπήρων σε στοχευμένους εργασιακούς χώρους» - Α.Σ. ΠΡΩΤΕΑΣ.....	39
3.2. Ενεργά έργα του β' κύκλου υλοποίησης της Κ.Π. EQUAL (2005-2008).....	39
3.2.1. «Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην εργασία» - Α.Σ. ΝΕΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	39

3.2.2. «Κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα πλαίσιο, πιλοτικές δοκιμές και δομές στήριξης» - Α.Σ. ΚΟΙΝΩΝ-ΟΙΚΟ.GR.....	40
3.2.3. «Crescent» - Α.Σ. ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ.....	41
3.3. Δομές στήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.....	41
3.3.1.Κέντρο αποκαταστασιακής εκπαίδευσης ατόμων με νοητική υστέρηση «Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ».....	42
3.3.2. Παραγωγικό εργαστήριο ΑΜΕΑ το «Περίτεγνο».....	44
3.3.3. Πανελλήνια Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Παραγωγικών Εργαστηρίων ΑΜΕΑ «ΠΡΑΞΙΣ».....	46

Κεφάλαιο 4

Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ».

4.1. Προφίλ «Ηλιαχτίδας».....	48
4.2. Χρηματοοικονομικά στοιχεία.....	56

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	62
Βιβλιογραφία.....	71

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α. Ελληνικές

- ΑΕΠ - Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΜΕΑ - Άτομα με Ειδικές Ανάγκες
Α.Μ.Κ.Ε.- Αστική Μη-Κερδοσκοπική Εταιρεία
Α.Σ. - Αναπτυξιακές Συμπράξεις
Α.Σ. DIONI II - Αναπτυξιακή Σύμπραξη για τη Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και Διαπεριφερειακό Σύστημα Υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία
Α.Σ.Π.Ε - Αστικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης
Ε.Α.Σ - Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών
Ε.Ε. - Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Ε.Κ.Τ. - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
Ε.Μ.Κ.Ο. - Εθελοντικές-Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
Ε.Π.Ε. - Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Ε.Σ.Δ.Α - Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση
ΚΑΙΠΗ - Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων
Κ.Ε. - Κοινωνικές Επιχειρήσεις
ΚΕΚ ΑΡΓΩ - Ευρωπαϊκό Κέντρο Ενημέρωσης – Κατάρτισης – Πληροφόρησης
Κοι.Σ.Π.Ε.- Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης
Κ.Π. EQUAL - Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL
ΚΠΣ - Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Μ.Κ.Ο. - Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
Μ.Κ.Μ. - Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας
Ν.Π.Δ.Δ.- Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ο.Α.Ε.Δ.- Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Οι.Π.Μ.Κ.Ο - Οικολογικές και Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΟΟΣΑ - Οργανισμός Οικονομικής Ανάπτυξης και Συνεργασίας
Ο.Τ.Δ - Ομάδες Τοπικής Δράσης
Π.Ε.Π. - Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Π.Ν.Ε.Ε.- Προγράμματα Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών

Π.Σ - Προμηθευτικοί Συνεταιρισμοί
Π.Σ.Φ.- Περιφερειακός Συντονιστικός Φορέας
Σ.Κ.Α.- Σύστημα Κοινωνικού Απολογισμού
Σ.Κ.Ε.- Σύστημα Κοινωνικού Ελέγχου
Σ.Τ - Συνεταιριστικές Τράπεζες
Σ.Φ. - Συλλογικοί Φορείς
Τ.Σ.Α. - Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης

Β. Ξενόγλωσσες.

CIRIEC – Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Πληροφορίας για τη Δημόσια και Συνεταιριστική
E.B.N.S.C. – European Business Network for Social Cohesion – Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Κοινωνική Συνοχή
EMES – Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την εμφάνιση των Κοινωνικών Επιχειρήσεων
INAISE – Διεθνής Ένωση Επενδυτών Κοινωνικής Οικονομίας
O.S.S. – One Stop Shop – Ενιαία Σημεία Επαφής
PANCO – Πανελλήνια Ένωση Οργανώσεων Κοινωνικής Οικονομίας
P.A.- PILOT ACTION - Πιλοτική Δράση
T.H. - Trade Houses – Κέντρα Υποστήριξης και Προβολής Γυναικείων και Κοινωνικών Επιχειρήσεων
T.S.E.- Third System and Employment – Τρίτο Σύστημα και Απασχόληση
CRESCENT – Center for Regional Social and Cultural Entrepreneurship in Tourism – Οργάνωση και λειτουργία βιώσιμης κοινωνικής επιχείρησης από ένωση νέων, με σκοπό την ολοκληρωμένη αξιοποίηση και προβολή του πολιτισμικού και περιβαλλοντικού πλούτου της Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο για την πολιτική απασχόλησης των κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί μια νέα, συντονισμένη στρατηγική με κατευθυντήριες γραμμές που στόχο έχουν τη δημιουργία περιβάλλοντος απασχολησιμότητας, την ενθάρρυνση και προώθηση της επιχειρηματικότητας και τέλος την ευρεία και ουσιαστική άρση των διακρίσεων που υφίστανται κάποιες κοινωνικές ομάδες, με την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών σε μια αγορά εργασίας δίχως περιθωριοποιήσεις.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL έρχεται στο προσκήνιο για τον σκοπό αυτό και προβλέπεται να διαδραματίσει καίριο ρόλο στη διασύνδεση των ενεργειών που υποστηρίζονται από την Ε.Ε. βάσει των άρθρων 13 και 137, των προγραμμάτων που υποστηρίζονται από το ΕΚΤ και των πολιτικών στόχων που επιδιώκονται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση. Θα λειτουργήσει συμπληρωματικά για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, καθώς συνοδευόμενη και από άλλες πολιτικές καταπολέμησης κοινωνικών διακρίσεων θα εστιάσει στην αγορά εργασίας.

Αρχικός στόχος της Κ.Π. EQUAL είναι η προσέγγιση, ανάπτυξη και προώθηση νέων μεθοδολογιών στον τομέα της απασχόλησης για την αντιμετώπιση κάθε μορφής διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας, αξιοποιώντας τις εμπειρίες των Πρωτοβουλιών ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ και ADAPT. Ο στόχος της EQUAL θα επιτευχθεί μέσα από νέες μορφές εταιρικών σχημάτων (ενώσεις φορέων) που καλούνται «Αναπτυξιακές Συμπράξεις», οι οποίες θα ενισχύσουν τη συνεργασία όλων των τοπικών συντελεστών ώστε μέσα από την ανταλλαγή διαφορετικών εμπειριών να προσεγγίσουν από κοινού ένα πρόβλημα της περιοχής τους που εμπίπτει σ' ένα από τα θεματικά της πεδία.

Τα πεδία αυτά ορίζονται στα πλαίσια των τεσσάρων αξόνων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση ενώ δίνεται έμφαση στα εξής:

- I. βελτίωση της απασχολησιμότητας
- II. ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος
- III. ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολουμένων

IV. ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες

Ένα από τα κυρίαρχα στοιχεία της Πρωτοβουλίας αποτελεί η χρήση καινοτόμων προσεγγίσεων ως μέσο για την επίτευξη των στόχων των Αναπτυξιακών Συμπράξεων. Επιπλέον, ως κυριότερο στοιχείο κρίνεται η ανάπτυξη επιτυχών καινοτομιών μέσω διακρατικής συνεργασίας, που να έχουν δυνατότητα ευρύτερης εφαρμογής και διάδοσής τους, προκειμένου να επιτευχθεί ο μέγιστος αντίκτυπος στην κεντρική πολιτική.

Η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα, η αναδιάρθρωση της μεταποιητικής βιομηχανίας, ο μεγάλος αριθμός των μεταναστών που βρίσκονται την τελευταία 15ετία στην Ελλάδα και η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, είναι μερικοί από τους παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση της ανεργίας. Στο σημείο αυτό και για την αντιμετώπιση των παραπάνω καλείται να παρέμβει ο λεγόμενος «Τρίτος Τομέας» ή «Τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας», ο οποίος ταυτίζεται με τον δεύτερο πυλώνα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος με την ταυτόχρονη ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας. Ο Τρίτος Τομέας αποτελεί ένα άκρως ελπιδοφόρο πεδίο και ταυτόχρονα τη χρυσή τομή για την αντιμετώπιση ή την άρση των προβλημάτων που απορρέουν από τη ραγδαία εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών συστημάτων.

Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας αποτελεί το χώρο της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα. Το πεδίο των δραστηριοτήτων του έχει εισβάλλει σε διάφορους τομείς ξεκινώντας από τις κοινωνικές υπηρεσίες, τη φροντίδα για την υγεία, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, την ψυχαγωγία, τον τουρισμό, το περιβάλλον, τη θρησκεία, την παιδεία, την παροχή νομικής υποστήριξης, την κατοικία, τις έρευνες, μέχρι τις τοπικές πρωτοβουλίες για ανάπτυξη και απασχόληση, τα ταμεία υγείας και σύνταξης, τους αγροτικούς και αστικούς συνεταιρισμούς.

Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας, αν και κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων βρίσκεται στο επίκεντρο των συζητήσεων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σημειώνει μια σημαντική ανάπτυξη, στην Ελλάδα αποτελεί μια νεοεισερχόμενη έννοια καθώς κάνει τα πρώτα του βήματα.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθούν οι διάφορες μορφές επιχειρηματικότητας που μπορούν να αναπτυχθούν στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας, και να ενισχυθεί στο μέγιστο βαθμό το έργο των κοινωνικών επιχειρήσεων. Σημαντική κρίνεται η παρουσίαση των εφαρμοζόμενων προγραμμάτων στη χώρα μας σε σχέση με τα άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και ιδιαίτερα τα ΑΜΕΑ, καθώς και τα αποτελέσματα και η προστιθέμενη αξία που αυτά έχουν για τους επωφελούμενους..

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται εν συντομία κάποιοι εννοιολογικοί προσδιορισμοί, που αφορούν στην Κοινωνική Οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις, ενώ παρουσιάζονται επιτυχημένα παραδείγματα εφαρμογής πρωτοβουλιών της κοινωνικής οικονομίας σε Ελλάδα και Ευρώπη.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL εντάσσεται στο δεύτερο κεφάλαιο. Εδώ πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή σε ότι αφορά την Κ.Π, την στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση μαζί με τα τέσσερα πεδία προτεραιότητας (Υποπρογράμματα) που θα συμβάλλουν σημαντικά στην υλοποίηση της EQUAL.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τις σχετικές δράσεις και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τον πρώτο κύκλο υλοποίησης της Κ.Π. EQUAL, αλλά και τα ενεργά έργα του δεύτερου κύκλου εφαρμογής της Κ.Π. EQUAL, εστιάζοντας σε άτομα με διάφορες μορφές κινητικής και νοητικής αναπηρίας. Παράλληλα παρουσιάζονται τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από φορείς που δραστηριοποιούνται στον τρίτο τομέα και που έχουν συμμετάσχει στην πρωτοβουλία EQUAL, με σκοπό την κατάρτιση και αποκατάσταση των ΑΜΕΑ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας που πραγματοποιήσαμε μέσω συμπλήρωσης, από τους φορείς που απευθυνθήκαμε, ενός ερωτηματολογίου και που αναφέρεται στην Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρία «Ηλιαχτίδα».

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, παρατίθενται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις που προέκυψαν από τη σχετική μελέτη.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στον επιβλέποντα καθηγητή μας κύριο Μιχαλόπουλο Χαράλαμπο για την σωστή καθοδήγηση που μας προσέφερε κατά την διάρκεια εκπόνησης της εργασίας μας αλλά και την κυρία Ανδρεαδέλλη Βασιλική, την πρόεδρο Δ.Σ. της αστικής μη κερδοσκοπικής επιχείρησης «ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ» που εδρεύει στη Μυτιλήνη για την βοήθεια που μας προσέφερε στην πραγματοποίηση της έρευνας. Τέλος, τις

ευχαριστίες μας θα θέλαμε επίσης να δώσουμε στον κύριο Χρυσό Μιχάλη, Επιστημονικό Υπεύθυνο του Παραγωγικού Εργαστηρίου «Περίτεχνο» στο οποίο απευθυνθήκαμε και Πρόεδρο του «Πράξις», ενός δικτύου παραγωγικών εργαστηρίων ΑΜΕΑ για την πολύτιμη βοήθειά του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1.1. Γενικά.

Ενώ η προσοχή μας είχε εστιαστεί στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται και ο τρίτος τομέας της οικονομίας, ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας, γνωστός επίσης ως ανεξάρτητος ή εθελοντικός. Ο όρος «κοινωνική οικονομία» αναφέρεται στο χώρο που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα της οικονομίας και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους.

Σύμφωνα με την PANCO με τον όρο κοινωνική οικονομία νοείται κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα που κινείται άμεσα ή έμμεσα στο πεδίο της οικονομίας, στηρίζεται στις αρχές της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, της συλλογικής προσπάθειας και στόχο έχει την προώθηση συμφερόντων συγκεκριμένων τμημάτων του πληθυσμού. Ο όρος κοινωνική οικονομία διαμορφώθηκε από τους Γάλλους κοινωνικούς επιστήμονες τη δεκαετία του 1980¹, στην προσπάθειά τους να αναδείξουν τις διαφορές μεταξύ του τρίτου τομέα και του τομέα της οικονομίας συναλλαγών στην αγορά.

Ο τρίτος τομέας σύμφωνα με τον Ρίφκιν ορίζεται ως «ο χώρος όπου οι ρυθμίσεις που βασίζονται στην καλή πίστη, παραδίδονται στους κοινοτικούς δεσμούς. Είναι ο χώρος όπου η διάθεση του χρόνου ενός ατόμου σε άλλους υποκαθιστά τις τεχνητά επιβαλλόμενες σχέσεις της αγοράς, οι οποίες βασίζονται στην πώληση του χρόνου και των υπηρεσιών μας»².

¹ GEREMY RIFKIN, «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της», Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, 1996

² Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, «Βασικές Δεξιότητες και Κοινωνικές Επιχειρήσεις», στο πλαίσιο του Προγράμματος «Basic Skills and Social Enterprises», ΣΩΚΡΑΤΗΣ – GRUNDTVIG 2, Εκπαιδευτικές Συμπράξεις, Αθήνα 7/4/2005, Τζέρεμι Ρίφκιν, «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της - εκδόσεις Λιβάνης 1996-σελ 356

Η κοινωνική οικονομία αποτελείται από οικονομικές δραστηριότητες επιχειρήσεων, φορέων και οργανισμών των οποίων η ηθική, ο τρόπος λειτουργίας και οι στόχοι συνοψίζονται στα παρακάτω σημεία³:

- δραστηριοποίηση με στόχο την εξυπηρέτηση των μελών τους ή το συλλογικό όφελος
- διαχειριστική αυτονομία
- δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων
- ανάπτυξη με προτεραιότητα τις ανάγκες των ανθρώπων και της απασχόλησης.

Οι κοινοτικές δραστηριότητες του τρίτου τομέα καλύπτουν όλο το φάσμα, από τις κοινωνικές υπηρεσίες μέχρι τη φροντίδα υγείας, την παιδεία και την έρευνα, τις καλές τέχνες, την περιβαλλοντική και πολιτιστική ανάπτυξη και την παροχή νομικής υποστήριξης. Η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει οικονομικές δραστηριότητες που αναλαμβάνονται κυρίως από συνεταιρισμούς, κοινωνίες αλληλοβοήθειας και σωματεία.

Οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας δεν εξυπηρετούν πρωτίστως το κέρδος, αλλά την ανάπτυξη των ατόμων και της κοινότητας. Αξίζει ν' αναφερθεί πως σε περίοδο κρίσης στην αγορά εργασίας, ο τρίτος τομέας αποτελεί μια σημαντική πηγή απασχόλησης, ιδιαίτερα για τα άτομα που απειλούνται από κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό.

Με τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας ασχολήθηκαν κατά καιρούς πολλοί ερευνητές. Σύμφωνα λοιπόν με διάφορες μελέτες που εικονήθηκαν, εντοπίζονται **τρεις βασικές συνιστώσες**⁴ οι οποίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ισχυροποίηση της δυναμικής και της μισθωτής απασχόλησης στον τομέα. Οι συνιστώσες αυτές αφορούν:

1. την αυτοαπασχόληση
2. τη μισθωτή απασχόληση
3. τη μη αμειβόμενη – εθελοντική απασχόληση.

³ *Α.Σ. DOINI II, Κ.Π. EQUAL. Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και Διαπεριφερειακό Σύστημα Υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία, «Οδηγός Συστήματος Πιστοποίησης, Μοντέλων και Δεικτών Ποιότητας των Κοινωνικών Επιχειρήσεων»*

⁴ *Α.Σ. DOINI II, Κ.Π. EQUAL. Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και Διαπεριφερειακό Σύστημα Υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία, «Οδηγός Συστήματος Πιστοποίησης, Μοντέλων και Δεικτών Ποιότητας των Κοινωνικών Επιχειρήσεων, βλ. σελ.4.*

1.2. Σύγχρονες πρακτικές ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Τελευταία διαπιστώνεται μια συνεχής εξέλιξη των προσεγγίσεων που αφορούν στον τρίτο τομέα της οικονομίας, η οποία συνδυάζει την εξέλιξη των οργανωτικών δομών των φορέων της κοινωνικής οικονομίας με τη διεύρυνση των πεδίων δραστηριοποίησής τους. Έτσι έρχεται στο προσκήνιο μια νέα οργανωτική μορφή, αυτή της «κοινωνικής επιχείρησης», η οποία χαρακτηρίζεται για την επιχειρηματική της οπτική και τον υψηλό βαθμό αυτονομίας της από το κράτος.

1.2.1. Κοινωνική Επιχείρηση.

Ως κοινωνικές επιχειρήσεις ορίζονται οι οργανώσεις που στοχεύουν στην παραγωγή ατομικών ή συλλογικών αγαθών με βάση τις διοικητικές πρακτικές και το νομικό καθεστώς των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την υιοθέτηση οργανωτικών πρακτικών που εξυπηρετούν μια προκαθορισμένη κοινωνική αποστολή. Ο όρος «κοινωνική επιχείρηση» είναι σχετικά καινούργιος και θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά στο Βέλγιο. Για να χαρακτηριστεί μια οργάνωση του τρίτου τομέα ως κοινωνική επιχείρηση, οφείλει να είναι παραγωγική-ανταγωνιστική, να χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό αυτονομίας (βιωσιμότητα) και να εμφανίζει καινοτομική δράση όσον αφορά τη συνεισφορά της στην ικανοποίηση αναγκών που δεν καλύπτονται από την αγορά.

Στην Ευρώπη ξεχωρίζουν δυο τύποι κοινωνικών επιχειρήσεων. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει επιχειρήσεις των οποίων βασικός στόχος είναι η ενσωμάτωση και η απασχόληση των μη προνομιούχων, «οι κοινωνικοί εργαζόμενοι», για την παραγωγή μη κοινωνικών αγαθών και προϊόντων. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι επιχειρήσεις εκείνες όπου βασικό στόχο τους αποτελεί η παραγωγή και η προσφορά κοινωνικών και γενικότερα συλλογικών υπηρεσιών⁵.

Η δραστηριότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα συνδέεται με τη λειτουργία των συνεταιριστικών επιχειρήσεων που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων και

⁵ βλ. <http://www.socialeconomy.gr>

υπηρεσιών στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Οι σημαντικότερες που μπορούν ν' αναφερθούν είναι:

- Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.) → παραγωγή-μεταποίηση προϊόντων
- Προμηθευτικοί Συνεταιρισμοί (Π.Σ.) → εμπορία-μεταφορά προϊόντων
- Συνεταιριστικές Τράπεζες (Σ.Τ.) → καταθέσεις, χρηματοδοτήσεις, παροχή εγγυήσεων, έκδοση εγγυητικών επιστολών, έκδοση επιταγών, κ.λ.π.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι σε αρκετά υψηλό βαθμό αυτόνομες (βιωσιμότητα), χαρακτηρίζονται από μεγάλο οικονομικό ρίσκο και διέπονται από μια ιδιαίτερη ποικιλομορφία στην εταιρική τους σύνθεση όπου γίνεται μια συνεχής δράση παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις συνδυάζουν πολλών ειδών επιχειρήσεις οι οποίες έχουν τρία κύρια χαρακτηριστικά: ⁶

1. **Επιχειρηματικό προσανατολισμό.**
2. **Κοινωνικές Επιδιώξεις.**
3. **Κοινωνική Ιδιοκτησία.**

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων και ειδικότερα το «κοινωνικό management» αρχίζουν να εντάσσονται σε ολοένα και περισσότερα στρατηγικά σχέδια των σύγχρονων επιχειρήσεων. Η αρχή της κοινωνικής ευθύνης προβλέπει επιχειρηματικές δράσεις που προωθούν παράλληλα με το κέρδος τη συλλογική και κοινωνική ευημερία, βελτιώνουν το εργασιακό περιβάλλον και ενισχύουν την αειφόρο ανάπτυξη.

1.2.2. Η Κοινωνική Οικονομία και οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Στην Ελλάδα, το ζήτημα της Κοινωνικής Οικονομίας βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της έρευνας. Η χώρα μας δεν έχει ασχοληθεί ακόμη σοβαρά με το ζήτημα αυτό, ίσως διότι ο όρος «συνεταιρισμός» και ο όρος «κοινωνική» εταιρεία έχουν αποτύχει στο παρελθόν. Ακόμη, ο

⁶ Α.Σ. ΔΟΙΝΙ Π, Κ.Π. EQUAL. Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και Διαπεριφερειακό Σύστημα Υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία, «Οδηγός Συστήματος Πιστοποίησης, Μοντέλων και Δεικτών Ποιότητας των Κοινωνικών Επιχειρήσεων», βλ. σελ. 4.

εθελοντισμός τόσο ως αντίληψη όσο και ως προσφορά εθελοντικής εργασίας παραμένει περιορισμένος και μη μετρήσιμος σε σχέση με ότι επικρατεί στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ η ισχνή παρουσία της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί επίσης ιδιομορφία της ελληνικής πραγματικότητας.

Επισημαίνεται ότι και η ανάπτυξη του Κράτους Πρόνοιας στην Ελλάδα δεν έφτασε ποτέ εκείνα τα επίπεδα των άλλων κρατών μελών της Ε.Ε. Πολλές από τις ανάγκες που σε άλλες χώρες αντιμετωπίστηκαν στο πλαίσιο του Κράτους Πρόνοιας, στην Ελλάδα είτε δεν καλύφθηκαν με κανένα τρόπο είτε καλύφθηκαν από τα άτυπα δίκτυα της οικογένειας και εν μέρει από εθελοντικούς και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς συμπεριλαμβανομένης της εκκλησίας, που δραστηριοποιούνται στην παροχή ορισμένων προνομιακών και κοινωνικών υπηρεσιών.

Σήμερα λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και της εμπειρίας των άλλων κρατών μελών της Ε.Ε. που είχαν ανεπτυγμένα συστήματα κρατικής πρόνοιας είναι αμφίβολο αν στην Ελλάδα το Κράτος Πρόνοιας θα επεκταθεί για να καλύψει ανάγκες που δεν καλύφθηκαν παλιότερα ή για να αναλάβει να καλύψει νέες ανάγκες που εμφανίζονται. Ταυτόχρονα, τα άτυπα δίκτυα (της οικογένειας κατά κύριο λόγο) δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες σήμερα να καλύψουν διάφορες ελλείψεις εξαιτίας των κοινωνικών αλλαγών στην Ελλάδα που σχετίζονται με την δομή της οικογένειας, καθώς και λόγω της αυξανόμενης συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό⁷. Ωστόσο, παρατηρείται μεγάλη κοινωνική, επιχειρηματική αλλά και εθελοντική δραστηριότητα ενώ οι τύποι των κοινωνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας είναι:

- Οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί γυναικών όπου, μετράμε 110 επιχειρήσεις του είδους.
- Κοι.Σ.Π.Ε., «Αστικοί» και «Αγροτικοί» συνεταιρισμοί οι οποίοι απαρτίζονται από άτομα που προέρχονται από τις ειδικές κοινωνικές ομάδες που υφίστανται αποκλεισμό.
- Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης με κοινωνικούς στόχους, οι οποίες δημιουργήθηκαν μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL.

⁷ Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, «Βασικές Δεξιότητες και Κοινωνικές Επιχειρήσεις», στο πλαίσιο του Προγράμματος «Basic Skills and Social Enterprises», ΣΟΚΡΑΤΗΣ – GRUNDTVIG 2, Εκπαιδευτικές Συμπράξεις, Αθήνα 7/4/2005.

- Αστικές Μη κερδοσκοπικές Εταιρείες
- Εθελοντικές επιχειρήσεις και Μ.Κ.Ο.

Ο Τρίτος Τομέας στη χώρα μας, αντιμετωπίζει προβλήματα που έχουν να κάνουν με την έλλειψη νομικού, θεσμικού αλλά και χρηματοδοτικού πλαισίου, τρία στοιχεία που όπως αναφέραμε και πιο πάνω, χαρακτηρίζουν και εδραιώνουν την συμβολή του τρίτου τομέα σε κάθε χώρα. Ένα ακόμη στοιχείο που κατατάσσεται στα προβλήματα του τομέα στη χώρα μας αποτελεί και η ανυπαρξία ειδικής αρχής καθοδήγησης και πιστοποίησης της ποιότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Τέλος, πέρα από την πρωτοβουλία της EQUAL, παρατηρείται ανυπαρξία δομών και εξειδικευμένων στελεχών υποστήριξης και προβολής των κοινωνικών επιχειρήσεων.

1.2.3. Παραδείγματα εφαρμογής πρωτοβουλιών της κοινωνικής οικονομίας.

1.2.3.1. Κοινοτική Πρωτοβουλία «Απασχόληση».

Πρόκειται για πρωτοβουλία του ΕΚΤ που κάλυπτε την περίοδο 1995 – 2000 και βασίστηκε σε ένα διακρατικό δίκτυο φορέων. Στόχευε στην προώθηση της καινοτομίας στις πρακτικές της αγοράς εργασίας, μέσω της ενίσχυσης πολιτικών, της υποστήριξης καινοτόμων δράσεων προτύπων σχεδίων και της διάδοσης των αποτελεσμάτων σε ευρεία κλίμακα. Περιλαμβάνει 4 επιμέρους προγράμματα που συνδέονται με την ένταξη στην αγορά εργασίας και είναι τα ακόλουθα:

- **NOW.** Στον άξονα Now το μεγαλύτερο ποσοστό σχεδίων αφορούσε άνεργες γυναίκες με χαμηλά προσόντα και γυναίκες που αντιμετωπίζουν πρόσθετα κοινωνικά εμπόδια.
- **YOUTHSTART.** Στον άξονα Youthstart το βάρος δόθηκε σε νέους που εγκατέλειψαν την υποχρεωτική εκπαίδευση ή αντιμετώπισαν δυσκολίες πρόσβασης στην επαγγελματική κατάρτιση.
- **INTEGRA.** Στον άξονα Integra προτεραιότητα δόθηκε στους παλιννοστούντες, ενώ αρκετά προγράμματα προέβαλλαν και ενίσχυσαν την ανάπτυξη επιχειρηματικής δράσης από παλιννοστούντες.

- **HORIZON.** Στον άξονα Horizon οι δομές που λειτούργησαν αφορούσαν άτομα με ψυχικά νοσήματα και νοητική υστέρηση.

1.2.3.2. Κοινοτική Πρωτοβουλία "LEADER".

Στόχος της πρωτοβουλίας LEADER ήταν η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες απασχόλησης στον αγροτικό χώρο. Η τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές που αποτέλεσε βασική επιδίωξη της Κ.Π. LEADER, επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στους τομείς του αγροτικού τουρισμού, του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος. Αξιόλογη επομένως ήταν η συμβολή της LEADER στους ακόλουθους τομείς:

- Ανάπτυξη αγροτουρισμού.
- Πολιτισμός – φυσικό περιβάλλον.
- Βιοτεχνία – τοπικές υπηρεσίες.
- Αξιοποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων.

1.2.3.3. Κοινοτικό Πρόγραμμα Ε.Ε.: «Τρίτο Σύστημα και Απασχόληση» (P.A. – T.S.E.).

Το πρόγραμμα αυτό κάλυπτε την περίοδο 1997 – 1999 και στόχο είχε την ανάπτυξη και προώθηση της απασχόλησης στον τρίτο τομέα με τη χρηματοδότηση καινοτόμων έργων στους τομείς των κοινωνικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών ποιότητας ζωής και του πολιτισμού. Στο πλαίσιο εφαρμογής του Κ.Π. «Τρίτο Σύστημα και Απασχόληση» για την Ελλάδα εγκρίθηκε 1 έργο, το «Ηπειρος» με ελληνικό φορέα ως υπεύθυνο δράσης και 10 έργα στα οποία συμμετέχουν ελληνικοί φορείς ως εταίροι.

1.2.3.4. Προγράμματα προώθησης της απασχόλησης στους τομείς των κοινωνικών υπηρεσιών και του πολιτισμού.

Οι ενέργειες που προωθεί το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.) αφορούν στην αύξηση της απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής μέριμνας και περιλαμβάνουν τα εξής:

- ◆ Δημιουργία Δικτύου Βρεφονηπιακών, Παιδικών Σταθμών και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών.
- ◆ Απόκτηση εργασιακής εμπειρίας στην απασχόληση στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών.
- ◆ Δημιουργία Μονάδων Κοινωνικής Μέριμνας.
- ◆ Προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας και ενίσχυσης της απασχόλησης στον πολιτιστικό τομέα.
- ◆ Πρόγραμμα επιχορήγησης νέων ελεύθερων επαγγελματιών στον πολιτιστικό τομέα.
- ◆ Προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης στον τομέα του πολιτισμού.

1.3. Η Ευρωπαϊκή εμπειρία.

Πολλές κοινωνικές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν χρηματοδοτικά προβλήματα ομαδοποιούνται για να προσεγγίσουν συλλογικά τα τραπεζικά ιδρύματα ή στρέφονται σε νέα ιδρύματα κοινωνικής χρηματοδότησης. Τα νέα αυτά ιδρύματα, συγκεντρώνουν πόρους από άτομα και φορείς για να δανείσουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις με ευνοϊκούς όρους. Στην Ευρώπη τα περισσότερα από αυτά τα ιδρύματα ανήκουν στη Διεθνή Ένωση Επενδυτών Κοινωνικής Οικονομίας (INAISE), ένα δίκτυο που περιλαμβάνει περισσότερους από 40 οργανισμούς. Παράλληλα αναπτύσσεται και ένα νέο είδος τραπεζών, οι «Ηθικές Τράπεζες», που ιδρύθηκαν πρόσφατα στις Η.Π.Α. , στη Γαλλία (1997) και στην Πάδοβα της Ιταλίας (1999).

Στην Ιταλία η πιο συνηθισμένη μορφή κοινωνικής επιχείρησης είναι αυτή του κοινωνικού συνεταιρισμού, που στοχεύει στην παροχή κοινωνικών και υγειονομικών υπηρεσιών καθώς και στην ένταξη μειονεκτούντων ατόμων στην αγορά εργασίας.

Στο Βέλγιο θεσμοθετήθηκαν το 1995 οι «επιχειρήσεις κοινωνικού σκοπού», με κύρια χαρακτηριστικά την επιδίωξη μικρού κέρδους (ή καθόλου) και τον καθορισμό συγκεκριμένων κοινωνικών στόχων. Σε άλλες περιοχές του Βελγίου θεσμοθετήθηκαν και

άλλες μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων, όπως οι «επιχειρήσεις κατάρτισης μέσω της απασχόλησης», που προσφέρουν μεταβατικές υπηρεσίες κατάρτισης και οι «κοινωνικές επιχειρήσεις ενσωμάτωσης στην απασχόληση», που στόχο έχουν την ενσωμάτωση ανέργων στην αγορά εργασίας παρέχοντας συμβόλαια απασχόλησης.

Στη Γαλλία δραστηριοποιούνται οι «επιχειρήσεις κοινωνικής ενσωμάτωσης» με τη μορφή τοπικών συνδέσμων και οι «επιχειρήσεις κοινωνικού σκοπού» με τη μορφή συνεταιρισμών, που παρέχουν συλλογικές υπηρεσίες σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο πληθυσμό.

Στη Γερμανία διάφορες πρωτοβουλίες προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα και ευκαιρίες απασχόλησης ορισμένου χρόνου. Έτσι συναντάμε οργανισμούς που ιδρύθηκαν για να δημιουργήσουν απασχόληση ορισμένου χρόνου και καλύπτουν κοινωφελείς δραστηριότητες, ενώσεις για τη δημιουργία απασχόλησης και κοινωνικές επιχειρήσεις.

Στη Φινλανδία η δράση των εργατικών συνεταιρισμών εμφανίζεται σε πολλούς τομείς, αλλά κυρίως στις κατασκευές και στις εργασίες γραφείων. Οι συνεταιρισμοί αυτοί δίνουν υπεργολαβίες ή εκμισθώνουν τα μέλη τους σε εταιρίες και προσφέρουν υπηρεσίες υποστήριξης (computer), λογιστική, κοινωνικές υπηρεσίες, εκπαίδευση, κ.λ.π. Στόχος των εργατικών συνεταιρισμών είναι να ενισχύσουν την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των μελών τους προσφέροντας ευκαιρίες μερικής ή σταθερής απασχόλησης.

Στην Ισπανία οι κοινωνικές επιχειρήσεις οργανώνουν την εργασία σε ειδικά επιχειρηματικά κέντρα, των οποίων οι κύριοι πελάτες προέρχονται από την ελεύθερη αγορά. Τα κέντρα αυτά είναι αναγνωρισμένα ως παραδοσιακές επιχειρήσεις, γεγονός που βοηθά τα μειονεκτούντα άτομα να συνειδητοποιήσουν ότι είναι ικανά να εκτελέσουν παραγωγικά έργα.

Στη Μεγάλη Βρετανία υπάρχουν τα «κέντρα επιχειρηματικότητας της Κοινότητας», τα οποία αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών και απασχόλησης. Η ιδέα αυτή μετατέθηκε με επιτυχία από τις αγροτικές περιοχές στα αστικά κέντρα και κυρίως στη Γλασκόβη, ενώ αργότερα διαδόθηκε και στην υπόλοιπη χώρα.

Στην Αυστρία η δραστηριοποίηση του τρίτου τομέα γίνεται εμφανής με την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Έτσι αναπτύσσονται πρωτοβουλίες για τη φροντίδα παιδιών στο

σπίτι από υπεύθυνους, που είναι κυρίως οι γυναίκες. Στόχος τους είναι να παρέχουν στα παιδιά ευκαιρίες να μάθουν αρκετά πράγματα σε ένα πλαίσιο συνεργασίας με τους γονείς.

1.4. Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.

Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας δε συναντάται ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην Ελλάδα, αν σκεφτεί κανείς ότι η εθελοντική εργασία είναι περιορισμένη σε σχέση με εκείνη άλλων χωρών της Ευρώπης. Σύμφωνα με την PANCO (Πανελλήνια Ένωση Οργανώσεων Κοινωνικής Οικονομίας) και τη μελέτη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, οι φορείς κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα είναι:

- οι συνεταιρισμοί (αστικοί, αγροτικοί, παραγωγικοί, πιστωτικοί)
- οι οργανώσεις και οι συνεταιρισμοί στο χώρο της κατανάλωσης
- οι οργανώσεις που καλύπτουν το χώρο της κοινωνικής ασφάλισης και δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα (αυτοδιαχειριζόμενα αλληλοβοηθητικά Ταμεία)
- τα ιδρύματα
- τα μη συνδικαλιστικά σωματεία
- φορείς που δραστηριοποιούνται στον πολιτιστικό ή περιβαλλοντικό τομέα και οι οποίοι συνήθως προσλαμβάνουν τη νομική μορφή του Πολιτιστικού και Μορφωτικού Συλλόγου ή της μη Κυβερνητικής Περιβαλλοντικής και Οικολογικής Οργάνωσης.

1.4.1. Εφαρμογές του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα.

1.4.1.1. Αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί.

Οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στοχεύουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω δράσεων ένταξης στην απασχόληση. Ιδρύθηκαν κυρίως από γυναίκες σε αγροτικές περιοχές με τουριστικό προσανατολισμό, κι εμφανίζονται με ιδιαίτερα ανεπτυγμένη την επιχειρηματική τους ικανότητα να παράγουν και να πωλούν αγαθά και υπηρεσίες. Ο κύριος στόχος των αγροτικών συνεταιρισμών είναι η επανάκτηση ανθρώπινων και πολιτιστικών πόρων που θα τους βοηθήσουν στην ενίσχυση μιας εναλλακτικής

ανάπτυξης που θα επιφέρει οφέλη και θα συμβάλλει στην κοινωνική ενσωμάτωση των μειονεκτούντων ατόμων.

1.4.1.2. Προστατευμένα παραγωγικά εργαστήρια.

Από το 1998 άρχισαν να λειτουργούν τα προστατευμένα παραγωγικά εργαστήρια από ΝΠΔΔ και ειδικά πιστοποιημένους φορείς που αναπτύσσουν δραστηριότητες για άτομα με νοητική υστέρηση, αυτισμό και πολλαπλές αναπηρίες. Κύριοι στόχοι τους είναι:

- α) Η εξασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής στην κοινωνική ζωή.
- β) Η συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία και η επαγγελματική απασχόληση στην ελεύθερη αγορά εργασίας ή σε εναλλακτικές μορφές απασχόλησης.
- γ) Η δημιουργία προϋποθέσεων για αυτόνομη διαβίωση.

1.4.1.3. «Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων και Βοήθεια στο σπίτι».

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή του θεσμού των Κέντρων Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.) στη χώρα μας στο ζήτημα της κοινωνικής φροντίδας των ηλικιωμένων. Το 1997 έκανε την εμφάνισή του το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι», που υλοποιήθηκε πιλοτικά στο Δήμο Περιστερίου και επεκτάθηκε στη συνέχεια σε 102 ΚΑΠΗ στη χώρα μας. Κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η αξιοποίηση των εθελοντικών πρωτοβουλιών, αλλά και των δυνατοτήτων του Δήμου και των πολιτών για την κάλυψη των αναγκών των ηλικιωμένων.
- Η ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης και η ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινότητας σχετικά με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των ηλικιωμένων.
- Η παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας στους ηλικιωμένους και τις οικογένειές τους από ειδικούς επιστήμονες, καταρτισμένα στελέχη και εθελοντές για την κάλυψη άμεσων αναγκών αξιοπρεπούς διαβίωσης.

1.4.1.4. Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης.

Μία ακόμη εφαρμογή του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας είναι τα Τοπικά Σύμφωνα Απασχόλησης. Πρόκειται για ένα άτυπο (εθελοντικό) σχήμα συνεργασίας μεταξύ τοπικών αρχών, τοπικών κοινωνικών και παραγωγικών φορέων. Σε αυτή τη μορφή σχήματος συνεργασίας μπορούν να συμμετέχουν τοπικές αρχές, επιχειρήσεις, κοινωνικοί εταίροι, ενώσεις και συνεταιρισμοί, διάφορες οργανώσεις (κοινωνικό-οικονομικές), ιδρύματα (τεχνολογικά, ερευνητικά), κ.λ.π.

Στόχος τους είναι η προώθηση της απασχόλησης σε βιώσιμες και παραγωγικές δραστηριότητες καθώς και η ανάπτυξη επιχειρηματικών δράσεων που εκτιμάται ότι θα δημιουργήσουν απασχόληση. Στην Ελλάδα στην πρώτη πιλοτική φάση εφαρμογής των ΤΣΑ έχουν επιλεγεί 7 περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού και είναι: η Ζώνη Κοζάνης - Φλώρινας, οι Δυτικές περιοχές Αθήνας – Πειραιά, ο Ν. Αχαΐας, ο Ν. Μαγνησίας, ο Ν. Δράμας, ο Ν. Ημαθίας και ο Ν. Βοιωτίας.

1.4.1.5. Εθελοντικές – Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Τελευταία, σημαντική ανάπτυξη γνωρίζει ο τομέας των σωματείων και ιδρυμάτων που λειτουργούν ως εθελοντικές-μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.). Ο ορισμός της εθελοντικής οργάνωσης που χρησιμοποιείται σήμερα την παρουσιάζει σαν μία οντότητα με σταθερή δομή και οργάνωση, μη κυβερνητική και μη κερδοσκοπική, που παρέχει δωρεάν υπηρεσίες σε τρίτους.

Οι εθελοντικές-μη κυβερνητικές οργανώσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε όλους σχεδόν τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας, καθώς συμβάλλουν στη δημιουργία απασχόλησης, στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του πολίτη, στην προώθηση και διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην ουσιαστικοποίηση των δημοκρατικών θεσμών και διαδικασιών, κ.λ.π.

1.4.1.6. Οικολογικές και Περιβαλλοντικές μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Η ανάδειξη του τομέα του περιβάλλοντος σε προνομιακό χώρο ενεργοποίησης των οργανισμών του τρίτου τομέα, τροφοδότησε την Ευρωπαϊκή Ένωση να αναλάβει δράση για τη δημιουργία απασχόλησης στον περιβαλλοντικό τομέα. Συγκεκριμένα, οι οργανισμοί του τρίτου τομέα δραστηριοποιούνται στους ακόλουθους τομείς περιβάλλοντος:

- διαχείριση και ανακύκλωση αποβλήτων
- διατήρηση φυσικών τοπίων
- εξοικονόμηση ενέργειας
- προγράμματα αστικής αποκατάστασης.

Ιδιαίτερα ενθαρρυντική εμφανίζεται η πρόθεση των διεθνών οργανισμών να πετύχουν την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης και γενικότερα της διάστασης της βιωσιμότητας σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και ιδιαίτερα σε εκείνους που επιβαρύνουν το περιβάλλον. Στη χώρα μας ωστόσο το ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης δεν περιλαμβάνει την ύπαρξη συντονιστικού κυβερνητικού οργάνου, ενώ και η κοινή γνώμη δεν εμφανίζεται αρκετά ευαισθητοποιημένη.

1.4.1.7. Γυναικείοι Συνεταιρισμοί.

Μια σειρά εξελίξεων στον αγροτικό τομέα, όπως η όξυνση της ανεργίας και η περιθωριοποίηση ορισμένων αγροτικών περιοχών, επέβαλλαν τη δημιουργία των γυναικείων συνεταιρισμών. Σήμερα στη χώρα μας δραστηριοποιούνται 71 γυναικείοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι αποβλέπουν στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος, και στην πολιτιστική ανάπτυξη. Ειδικότερους στόχους των γυναικείων συνεταιρισμών αποτελούν η δημιουργία θέσεων εργασίας (άμεση ή έμμεση), η παραγωγή εισοδήματος στα μέλη και η συγκράτηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές.

1.4.1.8. Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.).

Η ανάγκη εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας οδήγησε στην ίδρυση των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης ανά Ψυχιατρικό Τομέα, στη βάση μιας εταιρικής σχέσης μεταξύ ομάδας ασθενών, εργαζομένων στα θεραπευτήρια και φορέων από την κοινότητα. Στόχος των εν λόγω συνεταιρισμών είναι η ένταξη των ασθενών σε δομές που θα τους προσφέρουν πραγματικές συνθήκες εργασίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Σχετικό νομοθέτημα⁸ του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας επιχειρεί να ξεκινήσει τη θεσμοποίηση κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα μέσα από το χώρο της Ψυχικής Υγείας. Το εγχείρημα αυτό ωστόσο απαιτεί την έναρξη διαλόγου για το θεσμό της κοινωνικής επιχείρησης, καθώς και τη δημιουργία του απαραίτητου νομικού, θεσμικού και χρηματοδοτικού πλαισίου για τη στήριξή της.

1.4.1.9 Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης.

Μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL επιχειρήθηκε η ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων με τη νομική μορφή των Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης. Οι πρώτες κοινωνικές επιχειρήσεις αυτού του τύπου αναπτύχθηκαν στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους ήταν η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω επιχειρήσεών της, η συμμετοχή πολιτών στο εταιρικό κεφάλαιο και η δραστηριοποίηση για την ταυτόχρονη εκπλήρωση οικονομικών και κοινωνικών στόχων. Βασική τους επιδίωξη είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας για άτομα ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

⁸ βλ. Ο νόμος 2716/99 άρθρο 12 "Για την ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών ψυχικής υγείας επιχειρεί μια πραγματικά ποιοτική τομή στην προσπάθεια δημιουργίας δομών ένταξης στην αγορά εργασίας, με την πρόβλεψη για ίδρυση ενός Κοινωνικού Συνεταιρισμού Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) ανά Ψυχιατρικό Τομέα". Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας "προοπτικές Απασχόλησης στον τομέα της Κοινωνικής οικονομίας", Μ. Χρυσάκης, Δ. Ζιώμας, Ν. Καραμητοπούλου, Δ. Χατζαντώνης, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL

2.1. Ιστορική αναδρομή.

2.1.1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην προσπάθειά της να ενισχύσει την πολιτική απασχόλησης των κρατών-μελών προωθεί μια νέα, συντονισμένη στρατηγική απασχόλησης και υιοθετεί κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες λαμβάνονται υπόψη πάνω σε νέες μορφές συνεργασίας σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL αποτελεί μέρος της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την καταπολέμηση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού και συμπληρώνει τις πολιτικές και τα μέσα που αναπτύσσονται για τον σκοπό αυτό με κύριο μέλημά της την αγορά εργασίας. Παράλληλα συμπληρώνει τις παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για την καταπολέμηση της ανεργίας και των διακρίσεων στην αγορά εργασίας και κινείται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση που καθορίζει το κοινό πλαίσιο των στόχων για την απασχόληση σε όλα τα κράτη μέλη.

Στρατηγικός στόχος της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας EQUAL, όπως σχεδιάστηκε και ανακοινώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι να λειτουργήσει ως δοκιμαστικό έδαφος για την ανάπτυξη, την διάδοση και προώθηση νέων τρόπων και πρακτικών στον τομέα της απασχόλησης για την αντιμετώπιση κάθε μορφής διακρίσεων και ανισοτήτων που βιώνουν όσοι επιζητούν πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή βρίσκονται ήδη σε αυτή, αξιοποιώντας τις εμπειρίες των Πρωτοβουλιών ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ και ADAPT. Ο ρόλος δε, της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας EQUAL ως εργαλείο αντιμετώπισης των προβλημάτων στην αγορά εργασίας, επιτυγχάνεται μέσω των Αναπτυξιακών Συμπράξεων οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να καθιερωθούν σε τοπικό, περιφερειακό ή και κλαδικό επίπεδο.

Τα σχέδια των Αναπτυξιακών Συμπράξεων ορίζονται στα πλαίσια των τεσσάρων αξόνων της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, ενώ θα αξιοποιηθούν και θα δράσουν δίνοντας έμφαση στα εξής θεματικά πεδία:

- στη βελτίωση της απασχολησιμότητας,
- στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος,
- στην ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολουμένων,
- στην ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία ενίοτε αποκαλείται "θεματοφύλακας των συνθηκών", είναι ανεξάρτητη από τις κυβερνήσεις· είναι το θεσμικό όργανο το οποίο εκπροσωπεί και υπερασπίζεται τα συμφέροντα της Ένωσης στο σύνολό της. Οι κύριες αρμοδιότητές της είναι δύο:

- έχει το δικαίωμα να προτείνει πολιτικές και νόμους της ΕΕ και
- είναι επιφορτισμένη να εξασφαλίζει ότι τηρούνται οι όροι των συνθηκών της ΕΕ και των νομοθετικών αποφάσεων που εκδίδονται από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Στη Σύνοδο Κορυφής του Λουξεμβούργου το 1997 οι ευρωπαίοι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων χάραξαν για πρώτη φορά κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση με στόχο την ανάπτυξη μιας πιο ενεργού πολιτικής για την αγορά εργασίας. Οι κατευθυντήριες γραμμές περιέχουν πολιτικούς προσανατολισμούς για όλα τα κράτη μέλη για να χαράξουν τις πολιτικές τους για την απασχόληση και να υποβάλλουν έκθεση σχετικά με την υλοποίησή τους. Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να επιτύχουν το στρατηγικό αυτό στόχο για να καταστεί η Ένωση πιο ανταγωνιστική και δυναμική, ικανή να επιφέρει οικονομική μεγέθυνση με περισσότερες θέσεις εργασίας.

Βασικά εργαλεία της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση αποτελούν τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.) και οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων. Στο πλαίσιο της εν λόγω στρατηγικής καλούνται όλα τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση την προώθηση μέτρων για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται για τη δημιουργία απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο στην κοινωνική οικονομία, στους τομείς των περιβαλλοντικών

τεχνολογιών και στις νέες δραστηριότητες που συνδέονται με την ικανοποίηση αναγκών που δεν καλύπτονται από την αγορά, καθώς και την εξάλειψη οποιωνδήποτε εμποδίων αντιτίθεται στα εν λόγω μέτρα (Κατευθυντήρια Γραμμή 12 του Ε.Σ.Δ.Α.)⁹.

Η στρατηγική του **ΕΣΔΑ 2000** σχεδιάστηκε με γνώμονα τρεις βασικούς άξονες:

- Αναπτυξιακός Άξονας.
- Άξονας πρόληψης της ανεργίας.
- Υποστηρικτικός στόχος.

Η πολιτική του ΕΣΔΑ επικεντρώνεται σε τέσσερις πυλώνες:

Πρώτος Πυλώνας. Στον πυλώνα αυτό δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην πρόληψη και αντιμετώπιση της ανεργίας διαφόρων ομάδων στόχου του εργατικού δυναμικού όπως νέοι, άνεργοι μεγαλύτερης ηλικίας, ειδικές ομάδες του πληθυσμού, γυναίκες και άλλες ομάδες που πλήττονται εντονότερα από την ανεργία.

Δεύτερος Πυλώνας. Στο δεύτερο πυλώνα υλοποιούνται πολιτικές στήριξης και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας λαμβάνοντας ειδικά μέτρα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στόχος των παρεμβάσεων είναι η δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που θα διευκολύνει τη δημιουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και κατά συνέπεια τη διατήρηση υφιστάμενων θέσεων απασχόλησης και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Τρίτος Πυλώνας. Στον τρίτο πυλώνα γίνεται λόγος για την προσαρμοστικότητα του εργατικού δυναμικού και γενικά την αγορά εργασίας. Η προσαρμοστικότητα εδώ προωθείται με την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης της εργασίας, με τρόπο ώστε παράλληλα με την προώθηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης να διασφαλίζεται η ασφάλεια των εργαζομένων.

Τέταρτος Πυλώνας. Οι πολιτικές που εντάσσονται σε αυτόν τον πυλώνα επιδιώκουν την μείωση των ανισοτήτων πρόσβασης και εξέλιξης στην αγορά εργασίας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Στην επίτευξη δε του στόχου αυτού θα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό οι

⁹ βλ. <http://socialeconomy.gr>. Θέματα Δράσης για την Απασχόληση.

παρεμβάσεις με τις οποίες επιδιώκεται η συμφιλίωση του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, όπως για παράδειγμα η λειτουργία του ολοήμερου σχολείου.

Το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση** που συγκροτήθηκε κατά το έτος 2003¹⁰ σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, αποτελεί σχέδιο προοριζόμενο για την χρονική περίοδο 2003-2006 και εστιάζει σε τρεις στόχους:

1. πλήρης απασχόληση
2. ποιότητα και παραγωγικότητα εργασίας
3. κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση.

Έχει δέκα ειδικές κατευθυντήριες γραμμές:

1. ενεργητικά και προληπτικά μέτρα για ανέργους και άεργους
2. επιχειρηματικό πνεύμα και θέσεις εργασίας
3. προσαρμοστικότητα εργασίας
4. επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό και δια βίου μάθηση
5. αύξηση προσφοράς εργασίας και παράταση επαγγελματικού βίου
6. ισότητα φύλων
7. ενσωμάτωση ατόμων που μειονεκτούν στην αγορά εργασίας
8. αποδοτικότητα και ελκυστικότητα εργασίας
9. αδήλωτη εργασία
10. επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα.

Η στρατηγική υλοποίησης του επιχειρησιακού προγράμματος της πρωτοβουλίας στόχο έχει να συνεισφέρει στις πολιτικές του Ε.Σ.Δ.Α. μέσω της υλοποίησης των σχεδίων των Αναπτυξιακών Συμπράξεων, όπου θα εξειδικευτούν οι στόχοι και τα μέτρα του Ε.Σ.Δ.Α. σε τοπικό, περιφερειακό ή τομεακό επίπεδο και θα αναπτυχθούν καινοτόμες μέθοδοι εφαρμογής των στόχων του Ε.Σ.Δ.Α. Οι καινοτόμες προσεγγίσεις και πρακτικές που θα αναπτυχθούν στα πλαίσια της πρωτοβουλίας θα αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών του Ε.Σ.Δ.Α., μέσω των διαδικασιών διάδοσης και ενσωμάτωσής τους στις εθνικές πολιτικές.

¹⁰ βλ. <http://socialeconomy.gr>, Εγκλημένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, βλ. σελ. 9.

2.2. Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL.

Πρωταρχικός στόχος της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας EQUAL είναι η ανάπτυξη και προώθηση νέων τρόπων και πρακτικών στον τομέα της απασχόλησης για την αντιμετώπιση και την άρση κάθε μορφής διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας εστιάζοντας την προσοχή σε εκείνες τις ομάδες που βρίσκονται σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση.

Στα πλαίσια των θεματικών πεδίων της πρωτοβουλίας προβλέπεται να αναπτυχθούν καινοτόμες προσεγγίσεις και δράσεις που αλληλοσυνδέονται μεταξύ τους και σχετίζονται με τους γενικούς στόχους της πρωτοβουλίας. Μια από αυτές τις δράσεις είναι η **καινοτομία**, η οποία αποτελεί θεμελιώδη έννοια της EQUAL και εντοπίζεται στη δυνατότητα που δίνεται σε άτομα που βρίσκονται σε συνθήκες αποκλεισμού να αναπτυχθούν μέσα από μοντέλα προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης, με δυνατότητες όπως:

- ✓ απασχολησιμότητα
- ✓ εργασία από το σπίτι
- ✓ τηλεργασία
- ✓ δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων
- ✓ πρόσβαση σε όλους στη δημιουργία επιχείρησης
- ✓ ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας
- ✓ διαμόρφωση κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- ✓ ανάδειξη νέων επαγγελμάτων στην κοινωνική οικονομία.

Η **διακρατικότητα**, αποτελεί βασικό κριτήριο επιλογής της πρωτοβουλίας EQUAL και είναι το σημείο που τη διακρίνει από τις λοιπές παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Η εφαρμογή της αρχής της διακρατικότητας στην πρωτοβουλία, πρακτικά σημαίνει ότι κάθε σχέδιο θα πρέπει να υλοποιείται με τη συνεργασία αναπτυξιακών συμπράξεων από δύο τουλάχιστον κράτη μέλη, καθώς η ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας όσον αφορά τα θεματικά πεδία της EQUAL, αποτελεί ένα ιδανικό εργαλείο για την επίτευξη της καινοτομίας από τα σχέδια αφού συμβάλλει στην ενθάρρυνση της σύμπραξης δυνάμεων από διαφορετικές χώρες για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων ή στη μεταφορά κάποιων καινοτόμων προσεγγίσεων που έχουν λειτουργήσει / δοκιμαστεί με επιτυχία στο παρελθόν.

Η αρχή της **ενδυνάμωσης**, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποτελεί και αυτή με την σειρά της βασικό κριτήριο επιλογής για όλα τα σχέδια που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της EQUAL. Η διαδικασία της ενδυνάμωσης σε συνδυασμό με τον σωστό προσανατολισμό της στις πραγματικές ανάγκες των ομάδων στόχου, ισοδυναμεί με την ενίσχυση των αυτοπεποίθησης, των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους, ώστε να έχουν αυξημένα κίνητρα και ευκαιρίες για ολοκληρωμένη κοινωνική ένταξη, πέρα από την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Οι **Αναπτυξιακές Συμπράξεις** στην EQUAL, θα αποτελέσουν το κύριο εργαλείο για την προώθηση συνθετικών και όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικών και ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στα ζητήματα που τίθενται από τα επιμέρους θεματικά πεδία ενώ θα περιλαμβάνουν το ευρύτερο δυνατό φάσμα των φορέων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Η σύνθεση δε των συμπράξεων πρέπει να εξασφαλίζει την ανάπτυξη καινοτόμων και αποτελεσματικών προσεγγίσεων στα προβλήματα που αναφέρονται σε κάθε θεματικό πεδίο και τη δυνατότητα ευρύτερης υιοθέτησης και ενσωμάτωσης των προτεινομένων λύσεων σε πολιτικές που θα εφαρμοστούν σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.

Το **Mainstreaming** και **ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες** σε όλα τα προγράμματα, τις δράσεις και τα στάδια της εφαρμογής του Προγράμματος της EQUAL, είναι μια πολιτική που δεν αποτελεί απλώς μια επιλογή, αλλά μια υποχρέωση. Η αναγκαιότητα της συγκεκριμένης πολιτικής συνδέεται στενά με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης και δημοκρατίας καθώς και με την επίτευξη των στόχων των διαρθρωτικών ταμείων που δεν είναι άλλοι από την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση .

Τέλος, η **Ευρύτερη Εφαρμογή** αποτελεί και τον τελικό στόχο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL. Στο σημείο αυτό, οι καινοτομικές προσεγγίσεις που θα αναπτυχθούν από τα χρηματοδοτούμενα σχέδια, αναμένεται να επηρεάσουν τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές για την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιδιώκεται δε, οι καλές πρακτικές που θα προκύψουν, να υιοθετηθούν από ένα μεγαλύτερο κύκλο φορέων (επιχειρήσεων, κοινωνικών εταίρων, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης κλπ.), οι οποίοι, παρόλο που δεν θα έχουν συμμετάσχει στην EQUAL, θα μπορούν να επωφεληθούν από τα αξιόλογα αποτελέσματα της.

Η στρατηγική επίτευξης των στόχων της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL δομείται από πέντε Υποπρογράμματα συμπεριλαμβανομένων και των επιμέρους θεματικών πεδίων (Μέτρα) τα οποία, στο σύνολό τους αποτελούν και τους κυρίως στόχους της Πρωτοβουλίας.

2.2.1.Υποπρόγραμμα 1: Απασχολησιμότητα.

Στα πλαίσια των κατευθυντηρίων γραμμών που έθεσε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση του έτους 2002 δίνει έμφαση στην αναβάθμιση των υπηρεσιών της απασχολησιμότητας προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ανέργων και της αγοράς εργασίας. Το Υποπρόγραμμα ταυτίζεται με τον πρώτο άξονα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής και στοχεύει στην πρόληψη της ανεργίας, στη διευκόλυνση της πρόσβασης ή της επιστροφής στην αγορά εργασίας όλων όσων συναντούν προβλήματα και στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Στο Υποπρόγραμμα 1 εντάσσονται τα εξής μέτρα:

1. Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας.
2. Καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας.

2.2.2.Υποπρόγραμμα 2: Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος.

Το Υποπρόγραμμα 2 εντάσσεται στον δεύτερο άξονα της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και σχετίζεται με τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και την αξιοποίηση νέων πηγών απασχόλησης στον κοινωνικό τομέα. Στόχος του Υποπρογράμματος είναι να επιτύχει την πρόσβαση σε όλους όσον αφορά στη διαδικασία δημιουργίας μίας επιχείρησης και να ενισχύσει τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας με επίκεντρο τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας.

Οι κύριοι στόχοι του Υποπρογράμματος αφορούν στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων προσανατολισμένων προς:

- τη βελτίωση της αποδοτικότητας των δομών και υπηρεσιών στήριξης της επιχειρηματικότητας και τη δημιουργία κατάλληλου επιχειρηματικού πλαισίου για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στον κοινωνικό τομέα,
- την ανάπτυξη της επιχειρηματικής τεχνογνωσίας, την προώθηση του επιχειρησιακού πνεύματος προσανατολισμένου στον κοινωνικό τομέα και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας γενικότερα, πολλαπλών μειονεκτουσών ομάδων,
- την εφαρμογή ολιστικής στήριξης για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και
- τη βελτίωση και ανάπτυξη των δομών διάδοσης νέων πρακτικών και προώθησης της ενσωμάτωσής τους στις πολιτικές απασχόλησης.

Το Υποπρόγραμμα 2 περιλαμβάνει δύο μέτρα:

1. Πρόσβαση για όλους στη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης.
2. Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας.

2.2.2.1. Περιγραφή και στόχοι του Μέτρου «Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας».

Το μέτρο για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας αναφέρεται στη διαμόρφωση ενός κατάλληλου επιχειρηματικού πλαισίου – περιβάλλοντος, προορισμένου για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης στον τομέα, με μια παράλληλη διεύρυνση της κοινωνικής οικονομίας σε νέους τομείς της οικονομίας μέσω της οποίας επιδιώκεται, η ενίσχυση της απασχόλησης και της δημιουργίας νέων οργανισμών στην κοινωνική οικονομία. Εκτός από τα παραπάνω δε, θα πρέπει να προσθέσουμε και μια τελευταία βλέψη του συγκεκριμένου μέτρου η οποία προβλέπει την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και του επαγγελματισμού των απασχολουμένων στον κοινωνικό τομέα και την αναγνώριση και αναβάθμιση των νέων ειδικοτήτων που ο τρίτος τομέας φέρνει τώρα στο προσκήνιο.

2.2.2.2. Προβλεπόμενες ενέργειες κατά το μέτρο «Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας».

Το μέτρο για την Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας προβλέπει μια σειρά από ενέργειες οι οποίες θα συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη και την βιωσιμότητα του μέτρου αλλά και των περαιτέρω στόχων και είναι οι εξής:

- διαμόρφωση κατάλληλου επιχειρηματικού πλαισίου – περιβάλλοντος για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης στον τρίτο τομέα.
- ανάδειξη νέων επαγγελματιών στην κοινωνική οικονομία
- ενίσχυση της απασχόλησης και υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων / οργανισμών στον κοινωνικό τομέα.

1^η Ενέργεια.

Η παρούσα ενέργεια στοχεύει στη διαμόρφωση ενός πλαισίου – περιβάλλοντος που θα επηρεάσει την ενίσχυση του παραγωγικού αλλά και του επιχειρηματικού ρόλου των διαφόρων οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Ένας επιπλέον στόχος της ενέργειας αναφέρεται στην ενίσχυση και ανάπτυξη των τοπικών δικτύων για μια καινοτομική διασύνδεση του ιδιωτικού τομέα με τους φορείς της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καθώς και με εθελοντικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Η ανάπτυξη τέτοιων δικτύων θα συμβάλλει στην εξασφάλιση ενός κλίματος συνεργασίας και υποστήριξης με την παράλληλη κατανομή του επιχειρηματικού κινδύνου και γενικά, στη δημιουργία ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος τέτοιου όπου η επιχειρηματική δραστηριότητα και η κοινωνική ενσωμάτωση να επαυξάνουν η μία την άλλη ενώ ταυτόχρονα επιτυγχάνεται και η βιωσιμότητα των παραγωγικών μονάδων.

Η χρηματοδότηση αποτελεί ένα από τα καίρια σημεία όπου οι κοινωνικές επιχειρήσεις και η κοινωνική οικονομία σε όλη της την έκταση συναντούν εμπόδια ενώ αποτελεί ένα από τα κυριότερα προβλήματα στην πορεία προς ανάπτυξη του τρίτου τομέα. Μέσω της ενέργειας λοιπόν και για την αντιμετώπιση του προβλήματος χρηματοδότησης, προβλέπεται η διερεύνηση και ανάπτυξη εναλλακτικών μέσων. Ωστόσο, άρση του προβλήματος χρηματοδότησης, σημαίνει εξασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας, ανάπτυξη ανταγωνιστικών υπηρεσιών του τομέα στην αγορά μαζί με την εξέλιξη των κοινωνικών οργανισμών του σε αυτόνομες παραγωγικές μονάδες.

2^η Ενέργεια.

Μέσω της ενέργειας συγκροτείται ένας συντονιστικός φορέας που θα δραστηριοποιείται σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο και ο οποίος θα ευθύνεται για τον σχεδιασμό, το συντονισμό, την εξειδίκευση και τη δικτύωση με τις υπόλοιπες δομές της επιχειρηματικότητας, τη διασύνδεση των αστικών και των αγροτικών περιοχών, τη

συνεργασία με τους τοπικούς φορείς αλλά και τη διάδοση των παρεμβάσεων που κατά καιρούς θα διενεργούνται.

Ένα επίσης σημαντικό πεδίο που υποστηρίζει η ενέργεια είναι η δημιουργία και εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων αρχικής κατάρτισης που στοχεύουν στην ανάπτυξη νέων επαγγελματιών, στη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση, την πρακτική άσκηση, ενώ παράλληλα με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η συνεχής ανανέωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων στις κοινωνικές επιχειρήσεις (ανάπτυξη νέων εκπαιδευτικών και διδακτικών εργαλείων, προσαρμοζόμενων στις ιδιαιτερότητες των διαφόρων μειονεκτουσών ομάδων) και των εθελοντών ή ακόμα και των μελών που δραστηριοποιούνται στα κοινωφελή ιδρύματα. Η σύμπραξη των δημοσίων φορέων, των κοινωνικών εταίρων, των μη κυβερνητικών οργανώσεων αλλά και των ιδιωτικών επιχειρήσεων θα φανεί σημαντικά χρήσιμη στο να επιτευχθεί μια προσωπική ανάπτυξη του επιχειρηματικού προφίλ για τον κάθε απασχολούμενο στους διάφορους οργανισμούς του τρίτου τομέα, στη βελτίωση του επιχειρηματικού πνεύματος και την ανάδειξη μιας νέας μορφής επιχειρηματικότητας προσανατολισμένης στην κοινωνική οικονομία.

3^η Ενέργεια.

Μέσω της ενέργειας υποστηρίζεται η εφαρμογή προγραμμάτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με σκοπό την αξιοποίηση των τοπικών πόρων μέσω μίας καλύτερης διάγνωσης και καταγραφής των τοπικών αναγκών για κοινωνικές υπηρεσίες. Για το σκοπό αυτό, η ενέργεια προβλέπει την δημιουργία ενός μηχανισμού εντόπισης και συνεχούς παρακολούθησης των πεδίων που αποτελούν σημεία κλειδιά και που προσφέρουν δυνατότητες απασχόλησης ενώ παράλληλα, δίνουν έμφαση σε νέους τομείς της κοινωνικής οικονομίας. Τέτοιοι μηχανισμοί είναι σίγουρα πολύ χρήσιμοι για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης του τρίτου τομέα αλλά και για την αξιοποίηση των ευκαιριών απασχόλησης που παρουσιάζει με τη δράση του.

Η ενέργεια ενσωματώνει άτομα που έχουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας και κάνει δυνατή την συμμετοχή στελεχών επιχειρηματικού προσανατολισμού, με σκοπό την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την διευκόλυνση προώθησης των προϊόντων τους στην ελεύθερη αγορά.

Το θέμα της χρηματοδότησης αφορά άμεσα και σε σημαντικό βαθμό την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των υφισταμένων καθώς και των νέων επιχειρήσεων που ενθαρρύνονται. Έτσι, μέσω της ενέργειας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην επιδότηση της επιχειρηματικότητας στους νέους τομείς της κοινωνική οικονομίας. Για τον λόγο αυτό η ενέργεια θα υποστηρίξει τη διατήρηση και την αναβάθμιση της απασχόλησης σε τομείς κοινωνικού χαρακτήρα, την προώθηση της μισθωτής και εθελοντικής απασχόλησης και την αξιοποίηση των υφισταμένων οργανισμών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων του τομέα.

2.2.3. Υποπρόγραμμα 3: Προσαρμοστικότητα.

Η προσαρμοστικότητα του εργατικού δυναμικού και γενικά της αγοράς εργασίας προωθείται με μια σωστή αναθεώρηση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου οργάνωσης της εργασίας, με τρόπο τέτοιο ώστε παράλληλα με την προώθηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, να διασφαλίζεται και η ασφάλεια των εργαζομένων. Η προώθηση της δια βίου μάθησης και οι εργασιακές πρακτικές ενσωμάτωσης των ευπαθών ομάδων στην αγορά εργασίας, θα συμβάλλουν αφενός στην ενθάρρυνση της πρόσληψης των ατόμων αυτών από τους επιχειρηματίες και αφετέρου στην προσαρμοστικότητα των εταιριών και των εργαζομένων στις διάφορες οικονομικές αλλαγές που θα επιχειρούνται, στη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και άλλων τεχνολογιών.

Το Υποπρόγραμμα περιλαμβάνει δύο μέτρα, τα οποία περιγράφονται ως εξής¹¹:

1. Προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης, οι οποίες ενθαρρύνουν την πρόσληψη και τη διατήρηση αυτών που πλήττονται από διακρίσεις και ανισότητα όσον αφορά την αγορά εργασίας.
2. Υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιρειών και των εργαζομένων στις διαρθρωτικές αλλαγές και στη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και άλλων νέων τεχνολογιών.

2.2.4. Υποπρόγραμμα 4: Ίσες ευκαιρίες για γυναίκες και άνδρες.

¹¹ <http://www.geka.gr>

Με δεδομένα τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην αγορά εργασίας, οι πολιτικές που ακολουθούνται στοχεύουν στη μείωση των υφισταμένων διαφορών μεταξύ των φύλων στην πρόσβαση και εξέλιξη στην αγορά εργασίας. Οι προσπάθειες δε, εστιάζονται στην ενίσχυση της ενεργοποίησης των γυναικών στην αγορά εργασίας, στη μείωση της ανεργίας, στην αύξηση της απασχόλησης των γυναικών και στην προώθηση της ισότιμης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας σε ό,τι αφορά τους μισθούς, τις επαγγελματικές επιλογές και την κατανομή ρόλων ανάμεσα στον επαγγελματικό και οικογενειακό βίο.

Στα πλαίσια του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Απασχόληση κατά το έτος 2000, στην προσπάθεια για την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων, αναφέρεται πως τα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν την προσέγγιση της διάστασης για ισότητα των φύλων κατά την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών και των τεσσάρων αξόνων και θα προβλέπουν τα κατάλληλα συστήματα και τις διαδικασίες συλλογής στοιχείων προκειμένου να αξιοποιηθεί συστηματικά η πολυπλοκότητα έννοια της ισότητας¹².

Το Υποπρόγραμμα περιέχει δύο μέτρα – στόχους:

1. Το συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
2. Την ενθάρρυνση της κατάργησης του επαγγελματικού διαχωρισμού.

2.2.5. Υποπρόγραμμα 5: Οι αιτούντες άσυλο.

Το Υποπρόγραμμα στοχεύει στην υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο με σκοπό να προωθήσει παρεμβάσεις αρωγής των αιτούντων άσυλο που φιλοξενούνται προσωρινά σε κέντρα υποδοχής προσφύγων και όσων δεν τους έχει αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα ή δεν τους έχει απονεμηθεί άσυλο. Οι παρεμβάσεις αυτές κατευθύνονται στη συμπλήρωση μέτρων ανθρωπιστικής αρωγής, με ψυχοκοινωνική – συμβουλευτική υποστήριξη και κατάρτιση / εκπαίδευση, ώστε τα άτομα να μπορούν να αυτοσυντηρηθούν για το διάστημα που θα παραμείνουν στην Ελλάδα.

Οι ενέργειες που θα συμβάλλουν στην υλοποίηση του παρόντος μέτρου είναι οι εξής:

¹² βλ. <http://cosialeconomv>. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση, Κατευθυντήρια Γραμμή 18, σελ. 54

- βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής αιτούντων άσυλο, και
- υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ Κ.Π. ΕQUAL.

3.1. Υλοποιηθέντα έργα του α΄ κύκλου υλοποίησης της Κ.Π. ΕQUAL (2001-2005).

3.1.1. «Πρόκληση – διακρίβωση και καταπολέμηση των διακρίσεων στην απλή και πολλαπλή τους μορφή που υφίστανται άτομα με αναπηρίες στην αγορά εργασίας» - Α.Σ. ΠΡΟΚΛΗΣΗ.

Ο κεντρικός στόχος του έργου είναι η ανίχνευση και καταπολέμηση προβλημάτων διακρίσεων και ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν άτομα με αναπηρίες τα οποία βιώνουν απλές ή πολλαπλές διακρίσεις, καθώς και προβλήματα που αντιμετωπίζουν μητέρες που έχουν παιδιά με αναπηρίες.

Το έργο Πρόκληση περιλαμβάνει δράσεις που στοχεύουν:

- Στην αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των δομών, συστημάτων και υπηρεσιών υποστήριξης της απασχόλησης ατόμων που ανήκουν στις ομάδες στόχου του έργου
- Στην προώθηση της συνεργασίας και δικτύωσης δομών και φορέων στήριξης της απασχόλησης, καθώς και στην αξιοποίηση των νέων υποστηρικτικών τεχνολογιών
- Στην ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων ατόμων με αναπηρίες σε αντικείμενα που εμφανίζουν ζήτηση στην αγορά εργασίας, αλλά και στην προώθηση των καταρτιζόμενων σε θέσεις εργασίας
- Στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση εργοδοτών και επαγγελματικών φορέων για τις ανάγκες και δυνατότητες των ατόμων με αναπηρίες.

3.1.2. «Γραφεία προώθησης στην απασχόληση» - Α.Σ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ.

Ο κεντρικός στόχος του έργου είναι η αναζήτηση τρόπων προώθησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας από άτομα ευπαθών ομάδων που υφίστανται διακρίσεις, μέσω της έναρξης αυτοαπασχόλησης ή επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μέσο για την επίτευξη του στόχου αποτελεί η λειτουργία γραφείων προώθησης στην απασχόληση στελεχωμένα από εξειδικευμένο προσωπικό.

3.1.3. «Νησιώτικη συμπολιτεία – ισότιμη πρόσβαση» - Α.Σ. ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ Ν. ΑΙΓΑΙΟΥ.

Το έργο αυτό περιλαμβάνει μια δέσμη ολοκληρωμένων δράσεων που στοχεύουν σε μια συνολική παρέμβαση σε επίπεδο Περιφέρειας Ν. Αιγαίου, προκειμένου να καλλιεργηθεί και να προωθηθεί η επιχειρηματικότητα για τις μειονεκτούσες ομάδες.

Οι επιμέρους στόχοι του έργου είναι:

- Ενίσχυση επιχειρηματικού πνεύματος και περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Ν. Αιγαίου και άμβλυνση του γεωγραφικού και κοινωνικού αποκλεισμού που παρουσιάζεται στην περιοχή
- Ενίσχυση της απασχόλησης και αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων των νησιωτικών οικονομιών

3.1.4. «Ολοκληρωμένο σχέδιο – ανοιχτοί δρόμοι για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας» - Α.Σ. ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ.

Ο κεντρικός στόχος του έργου είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης των ευπαθών ομάδων των πληθυσμών της Κρήτης και της Μαγνησίας, κυρίως των νέων, των γυναικών με χαμηλά επαγγελματικά προσόντα και των ατόμων με αναπηρίες, μέσα από τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων. Η ενεργός συμμετοχή των ατόμων με αναπηρίες στην εξέλιξη του έργου εξασφαλίζεται με τη συμμετοχή στην Α.Σ. φορέων που εκπροσωπούν τις ομάδες αυτές και είναι:

- Κέντρο Ειδικών Παιδιών «Ζωοδόχος Πηγή»
- Κέντρο Αποκατάστασης Παιδιών και Νέων Κρήτης

- Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Λασιθίου
- Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Χανίων
- Οργανισμός Δημοτικής Κοινωνικής Πολιτικής Δ. Χανίων
- Δημοτικός Οργανισμός Υγείας και Κοινωνικών Θεμάτων Βόλου
- Δίκτυο Εθελοντικών Οργανώσεων Μαγνησίας
- ΔΙΑΠΟΛΙΣ
- Όργανα που έχουν συσταθεί από φορείς μέλη της Α.Σ. (Δίκτυο Κοινωνικών Φορέων Κρήτης)

3.1.5. «Προσαρμογή κινητικά αναπήρων σε στοχευμένους εργασιακούς χώρους» - Α.Σ. ΠΡΩΤΕΑΣ.

Το κεντρικό πρόβλημα που καλείται να αντιμετωπίσει η Α.Σ. είναι η προσαρμογή κινητικά αναπήρων σε εργασιακούς χώρους. Στοχεύει στην απομυθοποίηση της κινητικής αναπηρίας από τις αρνητικές εικόνες της ανικανότητας που την περιβάλλουν, αποδεικνύοντας ότι αποτελεί συνθήκη στην οποία οι κατάλληλες επιστημονικές παρεμβάσεις προσφέρουν λύσεις ικανές για ευρύτερη κοινωνική ενσωμάτωση.

Η Α.Σ. ΠΡΩΤΕΑΣ δημιούργησε ένα δίκτυο οργανισμών και φορέων που στοχεύει να προβάλλει ένα καινοτόμο σχέδιο παρέμβασης για την προσαρμοστικότητα εργασιακών χώρων και κινητικά αναπήρων, με στόχο την εξασφάλιση και διατήρηση της εργασιακής σχέσης. Ο βασικός σκοπός του δικτύου είναι να σχεδιάσει και να υλοποιήσει ένα ομογενοποιημένο και πολυδιάστατο μοντέλο ολιστικής παρέμβασης για την προσαρμογή και στήριξη στοχευμένων θέσεων εργασίας για κινητικά ανάπηρους.

3.2. Ενεργά έργα του β' κύκλου υλοποίησης της Κ.Π. EQUAL (2005-2008).

3.2.1. «Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην εργασία» - Α.Σ. ΝΕΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.

Το κεντρικό πρόβλημα που επιχειρεί να αντιμετωπίσει το έργο είναι οι δυσκολίες, πρόσβασης και παραμονής στην αγορά εργασίας που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία, έτσι ώστε να

δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την αύξηση των χαμηλών ποσοστών απασχόλησής τους, τη μείωση του υψηλού οικονομικού κόστους που συνεπάγεται η ανεργία τους, την αύξηση της καταναλωτικής δύναμης και συνεισφοράς τους στην εθνική οικονομία, αλλά και την εξασφάλιση των ίσων ευκαιριών τους στην αγορά εργασίας. Ομάδα στόχος είναι τα άτομα με αναπηρία που βιώνουν απλή διάκριση λόγω αυτής καθ' αυτής της αναπηρίας και πολλαπλή διάκριση λόγω της αναπηρίας σε συνδυασμό με άλλες αιτίες ανισότητας και διάκρισης όπως είναι το φύλο, η μετανάστευση, οι γλωσσικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές διαφοροποιήσεις.

Το έργο επιχειρεί μια ολιστική προσέγγιση του ζητήματος της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία που βιώνουν απλή ή πολλαπλή διάκριση θέτοντας τους παρακάτω βασικούς στόχους:

- Τη βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης (φυσικής και ηλεκτρονικής) στην πληροφόρηση της ομάδας στόχου
- Την παροχή ολοκληρωμένης και συντονισμένης πληροφόρησης σε ζητήματα απασχόλησης
- Την παροχή εξατομικευμένης στήριξης στα ΑΜΕΑ στη βάση των αναγκών που προκύπτουν από την κατηγορία αναπηρίας, από τα ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά τους, καθώς και στη βάση των συνθηκών της τοπικής αγοράς εργασίας
- Την άρση των στερεοτυπικών αντιλήψεων των εργοδοτών και του γενικού πληθυσμού σχετικά με τις δυνατότητες και τις ικανότητες των ατόμων της ομάδας στόχο του προτεινόμενου έργου
- Τη βελτίωση της εικόνας των ίδιων των ατόμων με αναπηρία όσον αφορά στην απασχολησιμότητά τους, καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας εργασίας των ΑΜΕΑ.

3.2.2. «Κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα πλαίσιο, πιλοτικές δοκιμές και δομές στήριξης» - Α.Σ. ΚΟΙΝΩΝ-ΟΙΚΟ.GR.

Σκοπός του έργου είναι η αποφασιστική τόνωση της φιλοσοφίας και της πρακτικής της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, και οι επιμέρους στόχοι του εντοπίζονται στα εξής:

- Θεσμικές παρεμβάσεις – διαμόρφωση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα
- Σχεδίαση και δημιουργία τριών πιλοτικών και βιώσιμων νέων επιχειρήσεων, στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων

- Δρομολόγηση δράσεων προβολής του έργου και διάδοσης της κοινωνικής οικονομίας σε όλη τη χώρα
- Σχεδίαση και λειτουργία δομής ενεργούς στήριξης της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα.

3.2.3. «Crescent» - Α.Σ. ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ.

Βασικός σκοπός του έργου είναι η διαμόρφωση, οργάνωση, διαχείριση και προβολή του ανεξάντλητου πολιτισμικού και περιβαλλοντικού πλούτου της Περιφέρειας Πελοποννήσου για τη βιώσιμη ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Το έργο θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα στην τοπική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή, καθώς και άμεση επίδραση στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και απασχόλησης των νέων ανέργων, ανδρών και γυναικών κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών, αλλά και των ατόμων με αναπηρίες.

Στο πλαίσιο του έργου θα υλοποιηθούν οι ακόλουθες δράσεις:

- Ανάδειξη και προσδιορισμός των επαγγελμάτων και των επαγγελματικών δεξιοτήτων που συνδέονται με την οργάνωση του πολιτιστικού – περιβαλλοντικού κεφαλαίου και που απαιτούνται για την προβολή του και την ολοκληρωμένη αξιοποίησή του από την κοινωνική επιχείρηση
- Δημιουργία κατάλληλου υπόβαθρου για την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε σχέση με το πεδίο δράσης στο οποίο ειδικεύεται το έργο, καθώς και με δραστηριότητες που αφορούν και σε άλλους τομείς της κοινωνικής οικονομίας
- Δημιουργία εκπαιδευτικού πακέτου στην ολοκληρωμένη οργάνωση και λειτουργία της πλοτικής κοινωνικής πολιτιστικής τουριστικής επιχείρησης για τους υποψήφιους κοινωνικούς επιχειρηματίες
- Μελέτη διερεύνησης και καταγραφής των πρόσφορων νομικών μορφών, οργανωτικών μεθόδων και εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης, ως προς την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- Διαμόρφωση του επιχειρησιακού σχεδίου της κοινωνικής επιχείρησης και δημιουργία Θερμοκοιτίδας Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

3.3. Δομές στήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

3.3.1. Κέντρο αποκαταστασιακής εκπαίδευσης ατόμων με νοητική υστέρηση «Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ».

Το κέντρο «Θεοτόκος» είναι μη-κερδοσκοπικό ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) που ξεκίνησε τη λειτουργία του από το 1963. Απευθύνεται σε παιδιά και νέους έως 25 ετών με νοητική υστέρηση και άλλες αναπτυξιακές ανεπάρκειες. Οι ενδιαφερόμενοι προσέρχονται για αρχική αξιολόγηση από διεπιστημονική ομάδα μετά από δικό τους αίτημα ή παραπομπή από άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.

Η Θεοτόκος δραστηριοποιείται στους τομείς:

- Ειδική αγωγή και εκπαίδευση
- Ειδική επαγγελματική κατάρτιση
- Προώθηση στην απασχόληση

Η λειτουργία του ιδρύματος περιλαμβάνει υποστηρικτικά και εμπλουτιστικά προγράμματα που είναι τα ακόλουθα:

- Αγωγή λόγου
- Φυσική αγωγή και άθληση
- Δημιουργικότητα
- Μουσική, θεατρική έκφραση
- Οδηγισμός και προσκοπισμός
- Συμμετοχή σε αθλητικές οργανώσεις για άτομα με ειδικές ανάγκες

Η Θεοτόκος διαθέτει παιδαγωγικό τμήμα, όπου φιλοξενούνται παιδιά από την προσχολική ηλικία έως 14 χρονών και στόχο έχει να συμβάλλει στη σφαιρική ανάπτυξη και εξέλιξη των δυνατοτήτων των παιδιών μέσα από προγράμματα δεξιοτήτων, όπως μουσικοθεραπεία, δημιουργικότητα, γυμναστική. Οι δραστηριότητες που ασκούνται αφορούν στους τομείς:

- Επικοινωνία – λόγος
- Κοινωνικοποίηση – αυτοεξυπηρέτηση
- Κίνηση
- Γνωστικές λειτουργίες

Η προεπαγγελματική κατάρτιση παρέχεται σε άτομα 12 έως 18 ετών και αποβλέπει στην προετοιμασία των νέων για ένταξη σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης καθώς και τη βελτίωση της κοινωνικής τους προσαρμογής. Η επαγγελματική κατάρτιση προσφέρεται σε

άτομα από 17 έως 25 ετών, είναι τουλάχιστον 3ετής και στοχεύει στην εκπαίδευση των νέων με νοητική υστέρηση ώστε να αποκτήσουν τη δυνατότητα να ζήσουν μια ανεξάρτητη και κανονική ζωή. Η κατάρτιση περιλαμβάνει διάφορες ειδικότητες όπως ξυλουργική, κεραμική, υφαντική, ραπτική, κηπουρική, περιβαλλοντική ανακύκλωση, τυπογραφία-λιθογραφία, βιβλιοδεσία, μεταξοτυπία, μαγειρική, κ.ά. Η εκπαίδευση των νέων στα εργαστήρια γίνεται μέσα από την παραγωγή ειδών που διατίθενται στο πρατήριο που λειτουργεί εντός του ιδρύματος, καθώς και μέσα από τη διεκπεραίωση παραγγελιών από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Η εργασιακή τοποθέτηση των νέων ξεκινά από την ηλικία των 20 με απαραίτητη προϋπόθεση να έχει προηγηθεί επαγγελματική κατάρτιση σε κάποιο εργαστήριο, ενώ αποβλέπει στην ομαλή κοινωνική και εργασιακή ένταξη των νέων μέσα από προσφερόμενες μορφές απασχόλησης όπως:

Α) Μαθητεία.

Στη φάση της μαθητείας οι νέοι ασκούνται αφ' ενός μεν σε πραγματικές συνθήκες εργασίας στην ελεύθερη αγορά, αφ' ετέρου συνεχίζεται η κατάρτισή τους στο τμήμα μετάβασης του κέντρου του ιδρύματος. Έτσι οι νέοι αποκτούν τις αναγκαίες κοινωνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, εθίζονται με τις εργασιακές συνήθειες και συμπεριφορές που γενικότερα είναι αναγκαίες στον εργασιακό χώρο.

Β) Εργασιακή τοποθέτηση.

Στη συνέχεια οι τοποθετητές του κέντρου κάνουν προσπάθειες για την εύρεση θέσεων εργασίας για τους νέους στην ελεύθερη αγορά ευαισθητοποιώντας τους μελλοντικούς εργοδότες.

Γ) Υποστηριζόμενη εργασία.

Μετά την πρόσληψη των νέων σε θέσεις εργασίας στην ελεύθερη αγορά παρέχεται στήριξη από τον εκπαιδευτή εργασίας για όσο χρόνο απαιτείται, ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε νέου.

Τα έσοδα του ιδρύματος προέρχονται από διάφορες πηγές με κυριότερη τις επιχορηγήσεις του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Στα έσοδα συγκαταλέγονται επίσης οι εισφορές των ασφαλιστικών ταμείων, διάφορες δωρεές, η διάθεση έργων προϊόντων και

υπηρεσιών των παιδιών των εργαστηρίων και οι επιχορηγήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου των προγραμμάτων κατάρτισης.

Η ευρωπαϊκή δράση του Θεοτόκος μπορεί να συνοψιστεί στα ακόλουθα:

- Εκπροσώπηση για θέματα νοητικής υστέρησης στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κέντρων Κατάρτισης – Αποκατάστασης και Εμπειριών (1983-1992)
- Επιδότηση Ε.Ο.Κ. 815/84
- Συμμετοχή στα προγράμματα HELIOS I για τη σχολική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες και HELIOS II για την οικονομική ενσωμάτωσή τους
- Συμμετοχή στο πρόγραμμα HORIZON για την εργασιακή αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Συμμετοχή στα προγράμματα: «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας», «ΕΠΕΑΕΚ», «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις»
- Συμμετοχή στο πρόγραμμα Leonardo Da Vinci για την αναβάθμιση της επαγγελματικής κατάρτισης και των προγραμμάτων εργασιακής τοποθέτησης
- Συμμετοχή στο πρόγραμμα Tide για την ανάπτυξη λογισμικού για άτομα με ειδικές ανάγκες
- EQUAL

Από το 1964 που άρχισε να λειτουργεί το Θεοτόκος μέχρι σήμερα βελτιώνεται συνεχώς με ορθολογική ανάπτυξη των υπηρεσιών και τμημάτων του, εισαγωγή νέων τεχνικών μάθησης και κατάρτισης και ρεαλιστικούς στόχους που έχουν πάντα σαν μέτρο τις ανάγκες των παιδιών και σαν τελικό σκοπό την επιτυχή προσαρμογή τους στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή. Από το 1983 το ίδρυμα Θεοτόκος εκπροσωπεί την Ελλάδα στο δίκτυο κέντρων αποκατάστασης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

3.3.2. Παραγωγικό εργαστήριο ΑΜΕΑ το «Περίτεχνο».

Το Περίτεχνο είναι παραγωγικό εργαστήριο ατόμων με ειδικές ανάγκες του Δήμου Έδεσσας που άρχισε να λειτουργεί στα πλαίσια του προγράμματος HORIZON II «ΓΑΙΑ» το 1996. Η λειτουργία του χώρου ξεκίνησε με 7 χρήστες και με τη συνεργασία με τοπική βιοτεχνία. Οι στόχοι του είναι:

- Ενίσχυση της αυτονομίας – αυτοδιάθεσης – αυτοεκτίμησης και προσωπικής ανάπτυξης.
- Στήριξη των διαδικασιών για δυνατότητα αυτοδιαχείρισης του χώρου από τους χρήστες του.
- βελτίωση των συνθηκών οικονομικής και κοινωνικής επανένταξής τους.

Σήμερα στο Περίτεχνο απασχολούνται 12 άτομα με κινητικά προβλήματα, νοητική υστέρηση, ψυχωτικά σύνδρομα, με απεξάρτηση από τοξικές ουσίες, αλκοόλ. Το προσωπικό του αποτελείται από μια εκπαιδύτρια ΑΜΕΑ και τον επιστημονικά υπεύθυνο που είναι Ψυχολόγος – Κοινωνιολόγος – Εδικός Παιδαγωγός. Τα προϊόντα παραγωγής του εργαστηρίου είναι χειροποίητα και αποτελούνται από δύο βασικά υλικά: μετάξι και ξύλο που δουλεύονται με την τεχνική της μεταξογραφίας και της πυρογραφίας αντίστοιχα. Το Περίτεχνο ως παραγωγικό εργαστήριο κινείται στη βάση της εσωτερικής αξιολόγησης εκφραζόμενη μέσα από τη σχέση του εργαζομαι > παράγω > αμείβομαι μέσα από τη διακίνηση των προϊόντων μου.

Αξίζει να υπογραμμίσουμε ότι ο προγραμματισμός παραγωγής και γενικότερης λειτουργίας του χώρου γίνεται ανά 15 ημέρες ή ανά εβδομάδα. Στον προγραμματισμό συμμετέχει όλη η ομάδα έτσι ώστε οι ίδιοι οι χρήστες να γνωρίζουν τις παραγγελίες – υποχρεώσεις του χώρου όπως και οι ίδιοι να καταγράφουν ελλείψεις σε πρώτη ύλη και γενικότερα να συμμετέχουν στον προγραμματισμό και καταμερισμό αρμοδιοτήτων. Ο χώρος στα πλαίσια αναβάθμισης των στόχων που έχει θέσει δημιούργησε 4 ελεύθερους επαγγελματίες και προωθεί τη σύσταση κοινωνικής επιχείρησης με τη μορφή κοινωνικού συνεταιρισμού.

Το Περίτεχνο στα χρόνια που λειτουργεί και λόγω της φύσης του (παραγωγικό εργαστήριο) θέτει σαν βασική αρχή στην επιλογή των εταίρων του την αρχή της ισότιμης αντιμετώπισης, ενώ έχει δημιουργήσει ένα forum υποστήριξης σε τοπικό επίπεδο όπου συμμετέχουν όλοι οι φορείς που άμεσα ή έμμεσα παρέχουν κοινωνική υπηρεσία.

Σε πανελλαδικό επίπεδο το Περίτεχνο δημιούργησε και προεδρεύει στην Πανελλαδική Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία των Παραγωγικών Εργαστηρίων ΑΜΕΑ «ΠΡΑΞΙΣ» με 29 μέλη εργαστήρια. Παράλληλα έχει συνεχή επαφή με εμπόρους για τη διακίνηση προϊόντων και με τα Υπουργεία: Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εργασίας, Πολιτισμού και Ανάπτυξης.

Σε διακρατικό επίπεδο υπάρχουν συνεργασίες με τη Δανία, τη Σουηδία, τη Γερμανία και την Ιταλία σε επίπεδο ανταλλαγής υποψηφίων εκπαιδευτών ΑΜΕΑ στα πλαίσια πρακτικής και τεχνογνωσίας.

3.3.3. Πανελλήνια Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία Παραγωγικών Εργαστηρίων ΑΜΕΑ «ΠΡΑΞΙΣ».

Μέσα από την υλοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων HORIZON αλλά και ιδιωτικές πρωτοβουλίες συστάθηκαν και λειτουργούν σε πολλούς δήμους διάφορες μορφές παραγωγικών εργαστηρίων και παροχής υπηρεσιών από και προς ΑΜΕΑ. Η ανάγκη συνένωσης των χώρων εξωιδρυματικής και ιδρυματικής μορφής που θέλησαν να ξεφύγουν από το καθαρά εργοθεραπευτικό έργο που ανακυκλώνει τα όποια υπαρξιακά προβλήματα έχει ο χρήστης, οδήγησαν μια ομάδα πρωτοβουλίας στις 19 Νοέμβρη 1999 να συστήσουν μέσα από καταστατική πράξη την Πανελλήνια Κοινοπραξία Παραγωγικών Εργαστηρίων ΑΜΕΑ, «ΠΡΑΞΙΣ».

Σκοπός του δικτύου είναι η πανελλαδική και διακρατική ανταλλαγή – διακίνηση – προώθηση – πώληση των προϊόντων και υπηρεσιών των παραγωγικών εργαστηρίων ΑΜΕΑ, στη βάση της συνεργασίας και ανάπτυξης όλων των μελών του. Έδρα του δικτύου ορίστηκε ο Βόλος, ενώ στο Δ.Σ. του ΠΡΑΞΙΣ συμμετέχουν μέλη από όλη την Ελλάδα.

Μέλη του ΠΡΑΞΙΣ είναι τα παρακάτω παραγωγικά εργαστήρια ΑΜΕΑ:

- ΑΝ.ΗΜΑ (ΒΕΡΟΙΑ)
- Δ.Ε.Κ.Α. (ΤΡΙΚΑΛΑ)
- Δ.Ο.Υ.Κ. (ΒΟΛΟΣ)
- ΕΙΔΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ (ΚΟΖΑΝΗ – ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΑ)
- Ε.Σ.Β.Ε., Ψ.Κ.Β.Ε., Κ.Ε.Α., Ψ.Ν.Θ., ΕΛΠΙΔΑ (ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ)
- ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ (ΣΕΡΡΕΣ - ΓΑΛΛΕΙΔΙ)
- ΕΥ ΖΗΝ (ΙΘΑΚΗ)
- Κ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ)
- ΚΛΙΜΑΞ, ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ, ΕΔΡΑ (ΑΘΗΝΑ)
- ΜΕΡΙΜΝΑ ΠΑΙΔΙΟΥ, ΠΕΤΡΑ ΟΛΥΜΠΟΥ (ΚΑΤΕΡΙΝΗ)
- ΠΕΡΙΤΕΧΝΟ (ΕΔΕΣΣΑ)
- ΠΥΞΙΔΑ (ΤΡΙΚΑΛΑ)
- ΨΥΧ/ΚΟ ΚΕΝΤΡΟ (ΞΑΝΘΗ)
- ΑΠΕΡΙΤΤΟ (ΛΑΜΙΑ)

- Δ.ΕΚ.Α.Α. (ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ)
- ΕΙΔΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ
- ΕΣΤΙΑ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
- Κ. ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΜΕΑ , ΜΑΧΗΤΕΣ (ΠΑΤΡΑ)
- ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ (ΚΑΡΔΙΤΣΑ)
- ΤΕΝΟΕΔΕΣΣΑ (ΛΙΒΑΔΕΙΑ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ».

4.1. Προφίλ «Ηλιαχτίδας».

Στις 11 Μαΐου 1999 ιδρύθηκε στη Μυτιλήνη Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία με την επωνυμία ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ με σκοπό να παρέμβει στην τοπική κοινωνία και να προσπαθήσει να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ιδιαίτερα αυτών που πάσχουν από ψυχικά νοσήματα αλλά και των κοινωνικά αποκλεισμένων ευπαθών ομάδων, προωθώντας τους στην αγορά εργασίας. Η Ηλιαχτίδα είναι κοινωνικός φορέας που δημιουργήθηκε από τις ίδιες τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας της Μυτιλήνης, με σκοπό την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της εργασιακής απασχόλησης των ΑΜΕΑ (ένταξη-επανένταξη).

Η Ηλιαχτίδα ήταν μια ιδέα που κυοφορήθηκε από τις δραστηριότητες του Γ.Ν. Μυτιλήνης, το οποίο ξεκίνησε την προσπάθεια το 1994 με την κατάρτιση ψυχιατρικών αρρώστων, το 1997 εγκαινίασε την πρώτη κοινωνική οικονομική επιχείρηση (ένα πολυδύναμο κατάστημα Αγ. Θεράποντος 20) και το 1999 τη δεύτερη και τρίτη οικονομική επιχείρηση (ένα περίπτερο στον αύλειο χώρο του νοσοκομείου με είδη πρώτης ανάγκης των αρρώστων, συνοδών και εργαζομένων του νοσοκομείου, και ένα εργαστήριο χειροποίητου χαρτιού).

Βιώνοντας τον αποκλεισμό που υφίσταται ο πληθυσμός του νησιού από τη γεωγραφική του θέση (παραμεθόριος περιοχή), μακριά από τη σύγχρονη διάχυση των νέων τεχνολογιών, το νοσοκομείο Μυτιλήνης θεώρησε ότι πρέπει να συμβάλλει στο άνοιγμα νέων οριζόντων, και να αναδείξει την ικανότητα των ατόμων με προβλήματα υγείας να αναλάβουν δράση και να επανενταχθούν στην κοινωνία.

Η Ηλιαχτίδα από το 1999 που ιδρύθηκε μέχρι σήμερα έκανε πράξη τους στόχους και τους σκοπούς του καταστατικού της, οι οποίοι είναι:

► **Η προώθηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην αγορά εργασίας, ειδικότερα:**

Το 1999 απασχολήθηκαν 10 ΑΜΕΑ στο εργαστήριο παραγωγής χειροποίητου ανακυκλωμένου χαρτιού.

Το 2000-2002 απασχολήθηκαν 13 ΑΜΕΑ στο εργαστήριο παραγωγής χειροποίητου ανακυκλωμένου χαρτιού.

► **Συμβουλευτική και στήριξη των ίδιων και των οικογενειών τους.**

Οι συνοδευτικές υπηρεσίες οι οποίες έχουν αναπτυχθεί είναι:

- Συνεχής θεραπευτική παρέμβαση
- Εντοπισμός των εκπαιδευτικών προϋποθέσεων και των δυνατοτήτων τους
- Εκπαίδευση των απασχολουμένων τουλάχιστον σε επίπεδο βασικών γνώσεων
- Ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων που διαθέτουν (ταλέντα κ.λ.π.)
- Κοινωνική στήριξη ατομική και οικογενειακή
- Βοήθεια για παροχή υπηρεσιών υγείας
- Εκμάθηση βασικών κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς
- Παρακολούθηση των επιδόσεων και κατά περίπτωση ενίσχυση
- Ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων
- Ενημέρωση των ίδιων και των οικογενειών τους για τη νομοθεσία που προστατεύει τα Α.Μ.Ε.Α. και για τα ειδικά προγράμματα του ΟΑΕΔ
- Διερεύνηση της τοπικής αγοράς εργασίας για τον εντοπισμό δυνητικών και κατάλληλων απασχολήσεων για τα Α.Μ.Ε.Α.
- Ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση του κοινού
- Καταπολέμηση του κοινωνικού στιγματισμού
- Ενημέρωση των εκπαιδευομένων για την πρόληψη των ατυχημάτων εργασίας

- Προώθηση των εκπαιδευομένων στην αγορά εργασίας και στήριξή τους να τη διατηρήσουν.

 - **Συνεργασία** με την Πολιτεία, τον Δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, το Υπουργείο Υγείας, την Περιφέρεια Β. Αιγαίου, τον ΟΑΕΔ (για την επιδότηση των ασθενών που έχουν αποκατασταθεί επαγγελματικά), το Δήμο Μυτιλήνης, κ.λ.π. Υπάρχει συνεργασία με τα ασφαλιστικά ταμεία (Ν.Α.Τ. , ΤΕΒΕ, Ι.Κ.Α. , κ.λ.π.) ώστε να επιλύονται προβλήματα που αφορούν την ασφάλιση και την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη.

 - **Συνεργασία** με επιστημονικούς και πανεπιστημιακούς φορείς (Πανεπιστήμιο Αιγαίου κ.λ.π.).

 - **Παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης στα ΑΜΕΑ (training job).**

 - **Λειτουργία Υπηρεσίας Επαγγελματικού Προσανατολισμού για Α.Μ.Ε.Α.** η οποία παρέχει:
 - πληροφόρηση σε θέματα απασχόλησης, επαγγελματικής κατάρτισης, εργασιακών σχέσεων και προνομιακών υπηρεσιών
 - συμβουλευτική σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού, προσδιορισμού επαγγελματικών στόχων και αποτελεσματικής διεκδίκησης θέσης εργασίας.

 - **Η συνεργασία και σύμπραξη με φορείς στα πλαίσια ανάπτυξης ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.**
- Από τις αρχές της 23/12/2002 η Ηλιαχτίδα συμμετέχει στο πρόγραμμα Leonardo Da Vinci στο σχέδιο «Νέοι Ορίζοντες» που στοχεύει στην κάλυψη της ανάγκης για πληροφόρηση και παροχή συμβουλευτικής στήριξης για την επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με ψυχικές ασθένειες.

Τα στελέχη που πλαισιώνουν την Ηλιαχτίδα από πλευράς Νοσοκομείου Μυτιλήνης μεταφέρουν την πλούσια εμπειρία του Νοσοκομείου στο σχεδιασμό και την υλοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων. Ενδεικτικά μπορούν ν' αναφερθούν:

Το 1994 υλοποιήθηκε με επιτυχία το πρόγραμμα HORIZON με θέμα «Καλλιέργεια και επεξεργασία αρωματικών φυτών» όπου συμμετείχαν 10 ψυχιατρικοί άρρωστοι.

Το 1996 και 1997 υλοποιήθηκαν 4 προγράμματα ανά έτος για 21 άτομα με ψυχιατρικό πρόβλημα στα πλαίσια του προγράμματος καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας Α.Μ.Ε.Α.

Το 1998 υλοποιήθηκαν 3 προγράμματα στα πλαίσια του προγράμματος Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας Α.Μ.Ε.Α.

Οι δραστηριότητες της Ηλιαχτίδας επεκτείνονται σε δύο καταστήματα λιανικού εμπορίου όπου εργάζονται 5 άτομα ευπαθών κοινωνικών ομάδων και σε ένα εργαστήριο χειροποίητου ανακυκλωμένου χαρτιού στο οποίο εργάζονται 6 άτομα. Ο τομέας της επαγγελματικής απασχόλησης περιλαμβάνει την υπό εποπτεία αμειβόμενη απασχόληση στο εργαστήριο χειροποίητου χαρτιού και στα δύο καταστήματα. Όλα τα παραπάνω άτομα εργάζονται με σύμβαση πλήρους απασχόλησης και 25 ημερομίσθια μηνιαίως. Επίσης για τη διοικητική υποστήριξη της εταιρείας εργάζονται 3 άτομα και μία ψυχίατρος για την ψυχιατρική υποστήριξη των ατόμων.

Απασχολούμενοι στην Ηλιαχτίδα		
Χρονική Περίοδος	Αμειβόμενοι	Χωρίς αμοιβή
1997 - 1998	3	-
1999	4	-
2000	14	-
2003	14	4

Πίνακας 1: Απασχολούμενοι στην Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Ηλιαχτίδα», Πηγή:

Ιδία έρευνα

Παρατηρείται ότι κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας της η Ηλιαχτίδα με τα ελάχιστα μέσα που διαθέτει τουλάχιστον σε ανθρώπινο δυναμικό, εντείνει την προσπάθεια για την εκπλήρωση των κοινωνικών της στόχων και από το 2000 έχοντας πλέον αποκτήσει νομική υπόσταση με τη μορφή της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας έχει μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων στο ενεργητικό της. Από το 2003 και έπειτα εκτός από τους εργαζόμενους ΑΜΕΑ που απασχολεί, έχει αναλάβει και τη δημιουργική απασχόληση 4 ΑΜΕΑ, ενισχύοντας έτσι τον κοινωνικό της ρόλο.

Η Ηλιαχτίδα έχει συμμετάσχει σε εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα για την προώθηση των ΑΜΕΑ στην αγορά εργασίας, ένα από τα οποία ήταν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Σχέδιο Δράσης Βορείου Αιγαίου: Άτομα Νησιωτικών Περιοχών & ΑΜΕΑ – Κοινωνική Παρέμβαση & Ολοκληρωμένη Παρέμβαση». Υλοποιήθηκε την περίοδο 2003-2004 και οι ομάδες στόχοι στις οποίες απευθύνθηκε ήταν τα άτομα με αναπηρίες. Το έργο στόχευε στην αποτελεσματική ενδυνάμωση των ωφελούμενων, στην εμπύχωση της προσωπικότητάς τους, στην τόνωση της αυτοπεποίθησής τους και στην ανάπτυξη των κοινωνικών και εργασιακών τους δεξιοτήτων ώστε να επιτευχθεί η ένταξή τους στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και η επιτυχής κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Έχει συμμετάσχει επίσης στο Ε.Π. Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση με θέμα: «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ των γυναικών στο Βόρειο Αιγαίο» που υλοποιήθηκε την περίοδο 2004-2005. Το συγκεκριμένο έργο περιλάμβανε συστηματικές και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον τομέα παροχής Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών προς γυναίκες των περιφερειών Νοτίου και Βορείου Αιγαίου, και κατά την υλοποίησή του η Ηλιαχτίδα συμμετείχε σε ημερίδες και συναντήσεις.

Την περίοδο 2002-2005 συμμετείχε στην Κ.Π. **Leonardo Da Vinci** στο σχέδιο «**Νέοι Ορίζοντες**», το οποίο στόχευε στην κάλυψη της ανάγκης για πληροφόρηση και παροχή συμβουλευτικής στήριξης για την επαγγελματική κατάρτιση των ατόμων με ψυχικές ασθένειες, έχοντας ως βασική αρχή την προώθηση της ισότητας. Η φιλοσοφία σχεδιασμού είχε σαν στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των Συμβουλευτικών Υπηρεσιών πληροφόρησης και υποστήριξης της ομάδας στόχου και εφαρμόστηκε πιλοτικά σε δείγμα 2000 ψυχικά νοσούντων.

Σημαντική συμμετοχή έχει η Ηλιαχτίδα και στην Κ.Π. EQUAL, στην οποία συμμετέχει ως συντονιστής εταίρος των φορέων υλοποίησης όσον αφορά το Β' Σκέλος του συγκεκριμένου προγράμματος.

Τίτλος Έργου	«Νέα Επιχειρηματικότητα για το Β. Αιγαίο- Προοπτική Ζωής»
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ή Κοινοτική Πρωτοβουλία	Κ.Π. EQUAL
Φορέας Χρηματοδότησης	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
Συνολικός Προϋπολογισμός	2.639.764,52€
Συντονιστής	ΕΤΑΛ Α.Ε.
Ομάδες Στόχοι	Άτομα με αναπηρίες
Έτος Υλοποίησης	2002-2005
Ημερομηνία Έναρξης	1/1/2002
Διάρκεια σε μήνες	48 μήνες
Σύντομη Περιγραφή	<p><u>Το έργο έχει προχωρήσει:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Στη δημιουργία πρότυπων-καινοτομικών μορφών επιχειρηματικότητας με δυνατότητα επέκτασης σε όλη την Ελλάδα. 2. Στην Καινοτομική-Πιλοτική εφαρμογή της κοινωνικοοικονομικής σύνδεσης ΟΤΑ-Ιδιωτικών επιχειρήσεων-ΑΜΕΑ. 3. Στην καινοτομική-πιλοτική πιστοποίηση επαγγελματικών δυνατοτήτων συμβούλων από αναγνωρισμένους Ευρωπαϊκούς φορείς και Συμβούλους πιστοποίησης. <ol style="list-style-type: none"> 1. Στην ανάπτυξη δομών συμβουλευτικής.

	<p>2. Στην ανάπτυξη τοπικών, εθνικών και διακρατικών δικτύων.</p> <p>3. Σε μελέτες σχετικά με την πολιτισμική προσέγγιση των ΑΜΕΑ από την τοπική κοινωνία και από εργοδότες.</p>
--	--

Στα πλαίσια του προγράμματος EQUAL αναπτύχθηκαν οι ακόλουθες δράσεις:

- **Δικτύωση και συνεργασία σε τοπικό, περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο μεταξύ φορέων και δομών επιχειρηματικότητας.**

Η συγκεκριμένη ενέργεια αποβλέπει στην απρόσκοπτη και συνεχή επικοινωνία, την αλληλοενημέρωση και το συντονισμό συνεργατικών δράσεων. Η δικτύωση των φορέων είναι σημαντική για την ταυτόχρονη ενημέρωση των εξελίξεων, τη δημιουργική τους συνεργασία και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειρίας.

- **Έρευνα-μελέτη για την πολιτισμική προσέγγιση ως προς την αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.**

Η τεχνική που θα υιοθετηθεί είναι η χρήση ερωτηματολογίων, σε συνδυασμό με επιτόπια έρευνα στους οικιακούς και εργασιακούς χώρους των Α.Μ.Ε.Α.

- **Έρευνα – ανάλυση – μελέτη των διαθέσεων των εργοδοτών για τη χρησιμοποίηση ΑΜΕΑ και ειδικότητες που χρειάζονται οι επιχειρήσεις τους και δημιουργία Manual για τον τρόπο αντιμετώπισης από τους εργοδότες.**

Μέσω αυτής της δράσης θα διεξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα από τις απόψεις του επιχειρηματικού κόσμου, τα οποία θα παρουσιάσουν το θέμα της απασχόλησης των ΑΜΕΑ

από την οπτική γωνία του κόσμου της οικονομίας, του κέρδους και τους νόμους της ελεύθερης αγοράς.

- **Ενδυνάμωση των ΑΜΕΑ και των οικογενειών τους για αλλαγή νοοτροπίας (επαιτεία προς ευσπλαχνία) με σκοπό την κοινωνική τους επανένταξη.**

Η εκπαίδευση των ΑΜΕΑ, η ανάπτυξη των ικανοτήτων και των προσόντων τους θα δημιουργήσει ίσες ευκαιρίες συμμετοχής τους στην παραγωγή. Η αναπτυξιακή προοπτική που πρέπει να δοθεί στην πολιτεία θα πρέπει να περιλαμβάνει ενέργειες ενίσχυσης της παραγωγικής διαδικασίας των ΑΜΕΑ, προσπελασιμότητα σε μεταφορές, δίκτυα επαγγελματιών βοηθών για άτομα με αναπηρίες, καθώς και ορθολογική πολιτική κοινωνικών ασφαλίσεων.

- **Μελέτη επικινδυνότητας στους εργασιακούς χώρους απασχόλησης ΑΜΕΑ.**

- **Δημιουργία επαγγελματικού προφίλ ανέργων ΑΜΕΑ ανά ειδικότητα.**

Η προτεινόμενη δράση συνίσταται στη δημιουργία συστήματος τράπεζας πληροφοριών που θα απαρτίζεται από ανέργους ΑΜΕΑ και από επιχειρήσεις που θα διατίθεται να προσλάβουν ΑΜΕΑ. Το σύστημα θα έχει τη δυνατότητα αντιστοίχισης του κάθε ΑΜΕΑ ανάλογα με το επαγγελματικό του προφίλ και των επιχειρήσεων ανάλογα με το άτομο που χρειάζονται για εργασία.

- **Ανάπτυξη των ήδη υπάρχουσών κοινωνικών επιχειρήσεων και δημιουργία νέων καθώς και των δομών προώθησης στην αγορά εργασίας.**

Η ενέργεια προωθεί τη δημιουργία πρότυπων – καινοτομικών μορφών επιχειρηματικότητας (σύνδεση ΑΜΕΑ με γενικό πληθυσμό σε αντιστοιχία 80% με 20% σε επιχειρήσεις) με δυνατότητα επέκτασης σε όλη την Ελλάδα. Προβλέπεται η δημιουργία τεσσάρων επιχειρήσεων στη Μυτιλήνη, στη Χίο, στη Λάρισα και στο Δήμο Συκεών, με κύριο αντικείμενο την ανακύκλωση πλαστικού αλουμινίου.

Τα οφέλη από τη δημιουργία της προτεινόμενης δράσης είναι πολλά, αρκεί να ληφθεί υπόψη ότι η ανακύκλωση των απορριμμάτων είναι αναγκαία ιδιαίτερα για τουριστικές περιοχές όπως τα νησιά του Β. Αιγαίου όπου δεν υπάρχουν οργανωμένοι χώροι υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων. Επίσης, η δημιουργία πυρήνων εργασίας και συνεργασίας ΑΜΕΑ και υγιών ανθρώπων για την εκπλήρωση μιας κοινωνικής απαίτησης είναι βασικός στόχος της EQUAL.

Στο Κέντρο Ημέρας που διαθέτει η Ηλιαχτίδα φιλοξενούνται καθημερινά 4 άτομα τα οποία αναπτύσσουν δραστηριότητες αλασχολησιοθεραπείας και τους παρέχονται υπηρεσίες υποστηρικτικής ψυχοθεραπείας. Βασική επιδίωξη της Ηλιαχτίδας μέσα από τις δράσεις της είναι η αλλαγή νοοτροπίας των Α.Μ.Ε.Α. , των οικογενειών τους, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας ευρύτερα, ώστε να κατακτήσουν οι άνθρωποι αυτοί έναν ισοδύναμο ρόλο στην κοινωνία. Οι προσπάθειές της εξάλλου στον τομέα της επαγγελματικής απασχόλησης των ΑΜΕΑ έχουν δείξει ότι επωφελούμενοι των δράσεων απολαμβάνουν τη χαρά της εργασίας, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η αυτοεκτίμηση και η υπευθυνοποίησή τους.

4.2. Χρηματοοικονομικά στοιχεία.

Η Ηλιαχτίδα, λόγω της νομικής της μορφής (Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία) έχει κοινωφελή σκοπό και δεν αποσκοπεί στην απόκτηση κερδών. Το κεφάλαιό της (146,75€) κατατέθηκε από τα ιδρυτικά της μέλη και τα έσοδά της προέρχονται από:

1. Το εταιρικό κεφάλαιο.
2. Τις εισφορές των μελών της.
3. Της πάσης φύσεως δωρεές από ιδιώτες ή κρατικούς φορείς.
4. Της πάσης φύσεως επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις από τη συμμετοχή της σε Προγράμματα Εθνικής και Κοινοτικής Πρωτοβουλίας.
5. Της πάσης φύσεως εισπράξεις από δραστηριότητες της εταιρείας.

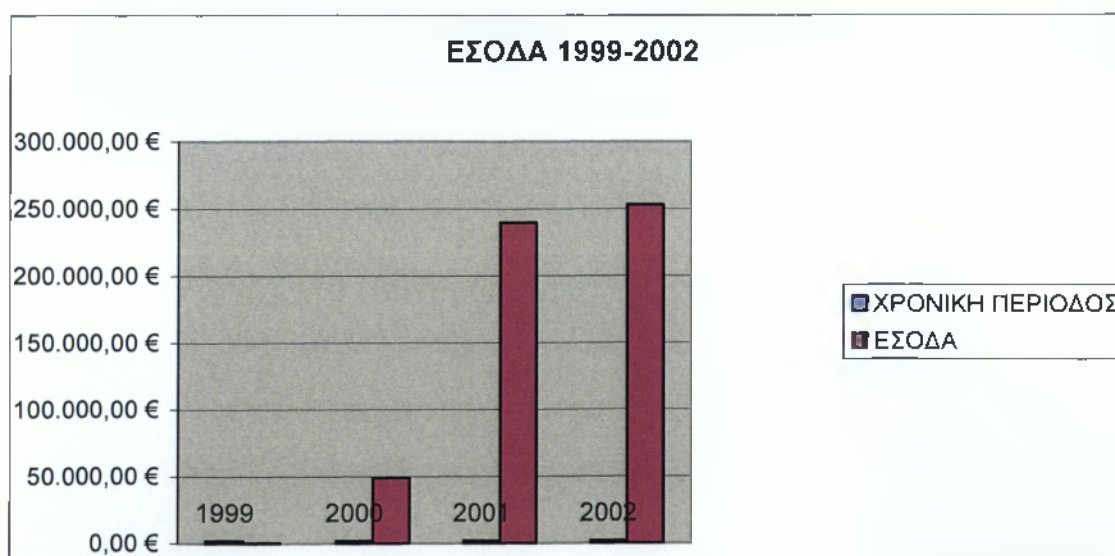
Η γενική κατάσταση της εταιρείας για τη χρονική περίοδο 1999-2002 έχει ως εξής:

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΣΟΔΩΝ - ΕΞΟΔΩΝ

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
1999	382,98 €	4.543,29 €
2000	49.010,86 €	74.412,62 €
2001	239.768,16 €	241.709,44 €
2002	253.051,18 €	257.272,89 €
ΣΥΝΟΛΑ	542.213,18 €	577.938,24 €

Πίνακας 2: Κατάσταση εσόδων-εξόδων Ηλιαχτίδας, Πηγή: Ιδία έρευνα

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα γίνεται αντιληπτό ότι το πρώτο έτος λειτουργίας της η Ηλιαχτίδα είχε ελάχιστα έσοδα, τα οποία αυξήθηκαν στη συνέχεια με την διεύρυνση της επιχειρηματικής της δραστηριότητας. Από τα συνολικά έσοδα της χρονικής περιόδου 1999-2002 έχουμε αύξηση των εσόδων το 2000 που αγγίζουν μόλις το 8,9%, το 2001 φτάνουν στο 35,2% και το 2002 η αύξηση των εσόδων περιορίζεται στο 2,4%.

Σχεδιάγραμμα 1: Έσοδα Ηλιαχτίδας 1999-2002, Πηγή: Ιδία έρευνα

Μία από τις βασικές επιδιώξεις της Ηλιαχτίδας είναι η συμμετοχή της σε Προγράμματα Εθνικής και Κοινωνικής Πρωτοβουλίας που προσανατολίζονται στη στήριξη των ευπαθών

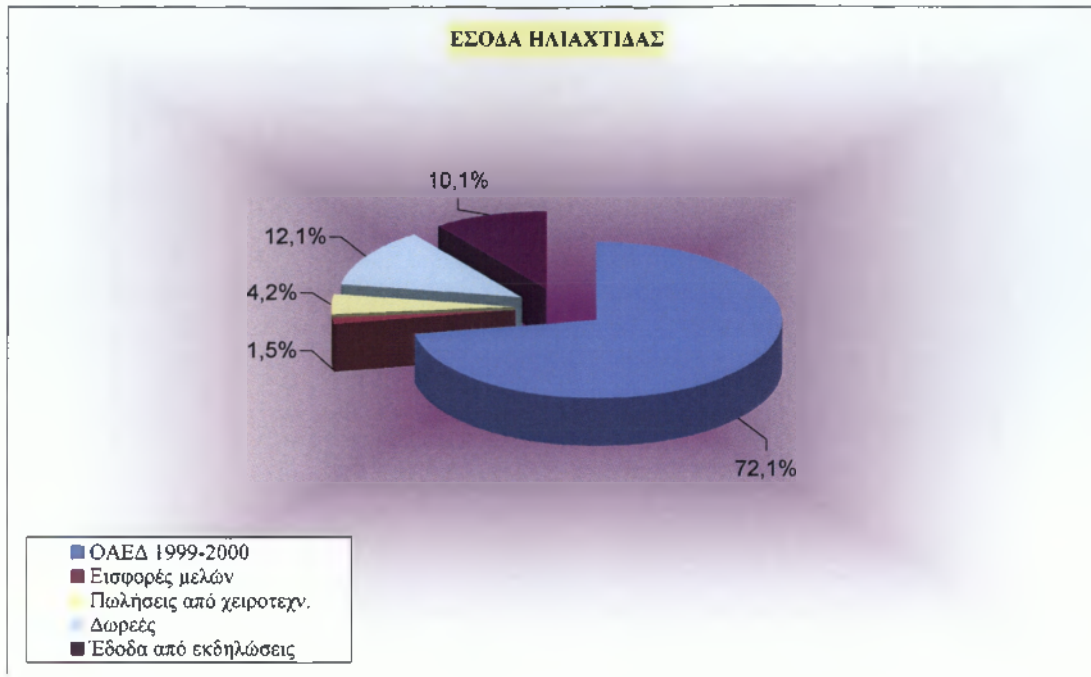
κοινωνικά ομάδων. Έτσι από το 2000 αναπτύσσει στενή συνεργασία με τον ΟΑΕΔ εξασφαλίζοντας συμμετοχή σε προγράμματα με θέμα «Νέες θέσεις εργασίας για άτομα με ειδικές ανάγκες», διάρκειας 3 ετών και ημερήσια επιχορήγηση 20,00€ - 22,00€ - 23,00€ κατά έτος, καθώς και στο πρόγραμμα «Καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας 2001» διάρκειας 2 ετών και ημερήσιας επιχορήγησης 22,00€. Στο πρώτο πρόγραμμα η Ηλιαχτίδα απασχολούσε 10 άτομα και στο δεύτερο απασχόλησε 1 άτομο. Έχει συμμετάσχει επίσης σε 2 προγράμματα STAGE για τα έτη 2000-2001 στα οποία απασχολήθηκαν 2 άτομα, μία κοινωνική λειτουργός και ένας διοικητικός υπάλληλος.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΗΛΙΑΧΤΙΔΑ

ΕΙΔΗ ΕΣΟΔΩΝ	ΠΟΣΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)	ΕΙΔΗ ΕΞΟΔΩΝ	ΠΟΣΑ
ΟΑΕΔ 1999-2000	30.361,26 €	72,1%	Οδοιπορικά εργαζομ.	2.121,41 €
Εισφορές μελών	617,75 €	1,5%	ΙΚΑ-Μισθοί	33.992,28 €
Πωλήσεις από χειροτεχν.	1.791,45 €	4,2%	Λειτουργικά έξοδα	1.232,46 €
Δωρεές	5.091,71 €	12,1%	Φόροι	1.712,88 €
Έσοδα από εκδηλώσεις	4.240,65 €	10,1%	-	-
Σύνολα	42.102,82 €	100		39.059,03 €

Πίνακας 3: Αναλυτικά οικονομικά στοιχεία Ηλιαχτίδας, Πηγή: Ιδία έρευνα

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων της Ηλιαχτίδας προέρχεται από τις επιχορηγήσεις που έλαβε από τον ΟΑΕΔ για την υλοποίηση προγραμμάτων που στόχευαν στη δημιουργία απασχόλησης το έτος 1999-2000. Ακολουθούν στη συνέχεια οι δωρεές με ποσοστό 12,1% και τα έσοδα από διάφορες εκδηλώσεις που φτάνουν το 10,1%, ενώ στα έσοδά της περιλαμβάνονται επίσης οι πωλήσεις από χειροτεχνίες κατά 4,2% και τέλος οι εισφορές των μελών της που δεν ξεπερνούν το 1,5%.

Σχεδιάγραμμα 2: Έσοδα Ηλιαχτίδας, Πηγή: Ίδια έρευνα

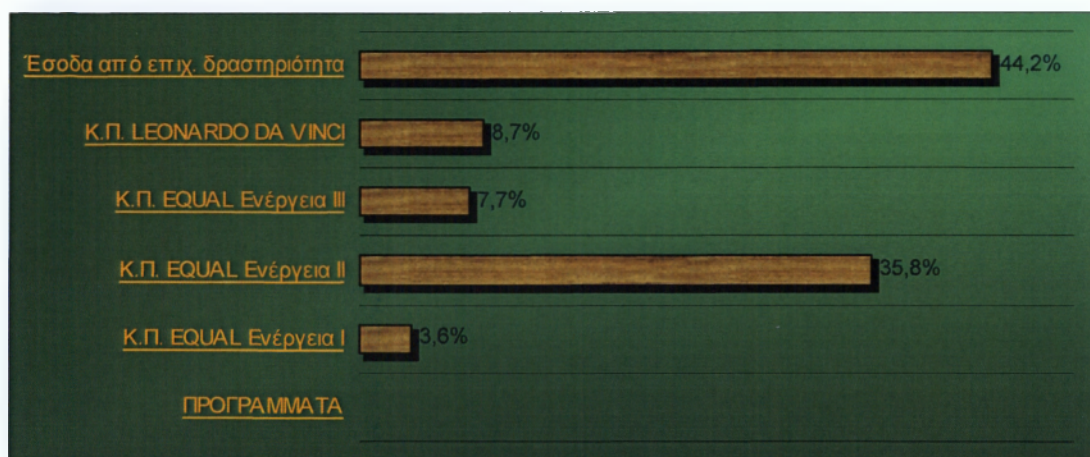
Όπως φαίνεται και από το σχεδιάγραμμα, πέρα από τις εισφορές των μελών της η Ηλιαχτίδα στηρίζει τη βιωσιμότητά της και στα επιδοτούμενα προγράμματα του ΟΑΕΔ, μέσω των οποίων εξασφαλίζει ένα μεγάλο ποσοστό για την κάλυψη των εξόδων της σε μισθούς και εισφορές προς τα ασφαλιστικά ταμεία, αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι οι ετήσιες απαιτήσεις της εταιρείας σε μισθούς και ασφαλιστικές εισφορές ανέρχονται στο 87%¹³. Η συμβολή του ΟΑΕΔ στην απασχολησιμότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική όχι μόνο για τις επιχειρήσεις, αλλά και για τους ίδιους τους ωφελούμενους, καθώς διευκολύνεται η είσοδός τους στο εργασιακό περιβάλλον και τους παρέχεται η δυνατότητα να αποκτήσουν πραγματική εργασιακή εμπειρία σε επιχειρήσεις που απασχολούν άτομα από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Σημαντικά οφέλη αναμένεται να αποκομίσει η Ηλιαχτίδα και από τη συμμετοχή της στην Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, που δεν είναι άλλα από την ενίσχυση και την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της. Με την υλοποίηση της EQUAL η εταιρεία έχει επεκτείνει τις εργασίες ανακύκλωσης και στο αλουμίνιο, ενώ εξασφαλίζει την ενίσχυσή της

¹³ βλ. Πίνακας 3: Αναλυτικά οικονομικά στοιχεία Ηλιαχτίδας

σε ανθρώπινο δυναμικό, την προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού, και την εκπόνηση μελετών σχετικά με ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, καθώς και μελέτες σχετικές με θέματα ανακύκλωσης.

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα παρουσιάζονται τα έσοδα που συγκέντρωσε η Ηλιαχτίδα το 2002 τόσο από την επιχειρηματική της δραστηριότητα, όσο και από τη συμμετοχή της σε Επιχειρησιακά Προγράμματα ή Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Ιδιαίτερα θετική υπήρξε η συμβολή της Κ.Π. EQUAL στην ενίσχυση της απασχόλησης μέσω των ενεργειών I, II και III για τις οποίες έλαβε χρηματοδότηση¹⁴.

Σχεδιάγραμμα 3: Έσοδα Ηλιαχτίδας 2002, Πηγή: Ιδία έρευνα.

¹⁴ βλ. Ενέργεια I: Σύσταση Α.Σ. και διακρατικής συνεργασίας, Ενέργεια II: Υλοποίηση των προγραμμάτων εργασίας των Α.Σ., Ενέργεια III: Θεματική δικτύωση, διάδοση των καλών πρακτικών και επίτευξη αντίκτυπου στις εθνικές πολιτικές. Πηγή: «Ανακοίνωση της Επιτροπής στα κράτη μέλη», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 14/04/2000).

³⁰ «Βασικές αρχές υλοποίησης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL», Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, «Πρόγραμμα Κ.Π. για την καταπολέμηση των διακρίσεων και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά εργασίας (EQUAL) στην Ελλάδα». (Αθήνα 2001)

Η Ηλιαχτίδα είναι ένας οργανισμός που δραστηριοποιείται στον τρίτο τομέα και η βιωσιμότητά της θα προσφέρει σημαντικές προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Αξιόλογη είναι η συνεισφορά της στην ένταξη των ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας όσον αφορά στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, και στη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής τους θέσης. Στόχος της Ηλιαχτίδας είναι η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των ομάδων στόχου, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων τους, ώστε να αποκτήσουν αυξημένα κίνητρα και ευκαιρίες όχι μόνο για επαγγελματική αποκατάσταση, αλλά και για ολοκληρωμένη κοινωνική ένταξη. Οι ενέργειες αυτές σχετίζονται άμεσα με την αρχή της ενδυνάμωσης των μειονεκτούντων ατόμων, η οποία αποτελεί βασικό κριτήριο υλοποίησης της EQUAL³⁰.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε πως ο κοινωνικός σκοπός της επιχείρησης είναι διττός, η προστασία του περιβάλλοντος και η προώθηση στην αγορά εργασίας ατόμων με αναπηρίες και ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων πληθυσμού. Ωστόσο η εύρυθμη λειτουργία της επηρεάζεται από προβλήματα που εντοπίζονται και απαιτούν λύση. Συγκεκριμένα:

- η κάλυψη του λειτουργικού κόστους
- η αποστασιοποίηση της ομάδας στόχου από τις δυσκολίες λειτουργίας της εταιρείας και ανάπτυξη «δημοσιοϋπαλληλικής νοοτροπίας
- το μεγάλο μηνιαίο κόστος λόγω των εισφορών στο Ι.Κ.Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στις οικονομίες και στις αγορές εργασίας στη σημερινή εποχή περιορίζουν σημαντικά τις ευκαιρίες απασχόλησης για τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, με αποτέλεσμα η σημερινή κατάσταση στην αγορά εργασίας να χαρακτηρίζεται από υψηλή ανεργία και αυξανόμενο μακροχρόνιο αποκλεισμό τους. Μερικοί από τους παράγοντες που έχουν εντοπιστεί ως καθοριστικοί για την αύξηση της ανεργίας στη χώρα μας είναι η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα, η αναδιάρθρωση της μεταποιητικής βιομηχανίας, ο μεγάλος αριθμός μεταναστών και η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό.

Η εξέταση της διάρθρωσης της απασχόλησης δείχνει πως οι μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας προήλθαν από τους κλάδους που συγκεντρώνουν απασχολούμενους με χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα και μεγαλύτερης του μέσου όρου ηλικίας (γεωργία, μεταφορές, παραδοσιακή μεταποίηση, κ.ά.), ενώ μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης παρουσίασαν κλάδοι με υψηλότερες απαιτήσεις καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού. Η εξέταση των ροών του εργατικού δυναμικού τεκμηριώνει επίσης το γεγονός ότι η ανεργία στην Ελλάδα σχετίζεται περισσότερο με την αδυναμία εξεύρεσης απασχόλησης παρά με την απώλεια της απασχόλησης, γεγονός που ενισχύει την πεποίθηση πως οι ευάλωτες κοινωνικά ομάδες πλήττονται περισσότερο από την ανεργία¹⁵.

Η εφαρμογή μέτρων και πολιτικών που επιστρατεύτηκαν για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, δεν κρίθηκαν επαρκή για την κάλυψη των σύνθετων αναγκών των επιμέρους ομάδων. Παράλληλα, οι διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών δημιουργούν νέες διακρίσεις και ανισότητες στην αγορά εργασίας. Η αποσπασματικότητα, ο κατακερματισμός και η έλλειψη συντονισμού των

¹⁵ Συμπλήρωμα Προγραμματισμού, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας ΕQUAL, 2000-2006, Τεχνικό Δελτίο Μέτρου 1.1. «Διευκόλυνση της πρόσβασης και της επιστροφής στην αγορά εργασίας»

εφαρμοζόμενων πολιτικών πρέπει να δώσουν θέση σε μια ολοκληρωμένη, συντονισμένη προσέγγιση με σαφή καθορισμό στρατηγικής και συγκεκριμένων προτεραιοτήτων, η οποία να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συνολικής πολιτικής απασχόλησης της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της οικονομίας.

Τα τελευταία χρόνια θεσπίστηκαν σημαντικά μέτρα αποκατάστασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες και ένταξής τους στην κοινωνική ζωή, χωρίς ωστόσο να έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά ο επαγγελματικός και κοινωνικός αποκλεισμός τους. Η πλειοψηφία των ατόμων με ειδικές ανάγκες παραμένει χωρίς κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση και η δυνατότητα ένταξής τους στην αγορά εργασίας είναι πολύ περιορισμένη. Επιπλέον, τα παραγωγικά εργαστήρια και οι συνεταιρισμοί για τα άτομα που πάσχουν από ψυχικές και διανοητικές ασθένειες εξακολουθούν να λειτουργούν άτυπα αναφορικά με τη νομική τους μορφή, και παραμένουν στο στάδιο της «προστατευόμενης» απασχόλησης χωρίς να έχουν αξιοποιηθεί οι δυνατότητες για τη μετεξέλιξή τους σε αυτόνομες παραγωγικές μονάδες.

Σε ότι αφορά την ίση μεταχείριση και την ισότητα ευκαιριών, οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για την προώθησή τους απέδειξαν ότι για να σημειωθεί πρόοδος στην καταπολέμηση των διακρίσεων πρέπει να πραγματοποιηθούν αλλαγές τόσο στις πρακτικές όσο και στις νοοτροπίες, καθώς και να ενεργοποιηθούν όλοι οι σχετικοί φορείς. Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες και δράσεις για την ισότητα των φύλων και την αντιμετώπιση των διακρίσεων και εκδηλώσεων ρατσισμού ανέδειξαν τη σημασία αξιοποίησης πρακτικών, που δίνουν τη δυνατότητα ανταλλαγής και διάχυσης εμπειριών μεταξύ υπευθύνων για την άσκηση πολιτικής και επαγγελματιών, οι οποίοι μπορεί να συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των διακρίσεων δημιουργώντας παράλληλα «ερεθίσματα» για την ανάπτυξη πολιτικής.

Μια σημαντική δυσκολία που συναντούν τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις λόγω φαινομένων ρατσισμού, είναι η αδυναμία αποτελεσματικής διεκδίκησης και κατοχύρωσης των δικαιωμάτων τους, λόγω μειωμένης πρόσβασης σε μηχανισμούς και θεσμούς προστασίας όπως είναι τα συνδικάτα και οι διοικητικές και δικαστικές αρχές. Στη χώρα μας οι αλλοδαποί μετανάστες στην πλειοψηφία τους εργάζονται σε προσωρινές και υποβοηθητικές δουλειές, οι οποίες δεν τους επιτρέπουν να εξειδικευτούν και η αμοιβή τους είναι χαμηλή.

Οι παράγοντες διακρίσεων και αποκλεισμού που εμποδίζουν την πλήρη και ισότιμη ένταξή τους στην αγορά εργασίας σχετίζονται με την ανεπαρκή γνώση ή άγνοια της ελληνικής γλώσσας, την έλλειψη κατάλληλης για την ελληνική αγορά εργασίας κατάρτισης, την απασχόληση στην παραοικονομία, την έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τα δικαιώματά τους και την εκμετάλλευσή τους στην αγορά εργασίας. Το ζήτημα των αλλοδαπών μεταναστών απαιτεί την πρόβλεψη πολιτικών και μέτρων μέσω παρεμβάσεων που θα καλλιεργούν την αποδοχή της διαφορετικότητας και θα προωθούν το πρότυπο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, για την οποία η συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών, γλωσσικών και θρησκευτικών παραδόσεων αποτελεί στοιχείο εμπλουτισμού της.

Μια άλλη ομάδα η οποία αποτελεί συχνά το αντικείμενο διακρίσεων στην αγορά εργασίας και για την οποία ελλοχεύει διαρκώς ο κίνδυνος της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού είναι οι γυναίκες. Διαχρονικά, επέρχεται μια διεύρυνση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, τάση που οφείλεται κυρίως στα εκπαιδευτικά τους επιτεύγματα. Οι γυναίκες υψηλού μορφωτικού επιπέδου εμφανίζουν ποσοστά συμμετοχής που ελάχιστα υπολείπονται εκείνα των ανδρών και γενικότερα εμφανίζονται να έχουν υιοθετήσει πρότυπα καριέρας όμοια με αυτά των ανδρών. Πέραν αυτού όμως, οι γυναίκες χρειάζεται να διανύσουν αρκετή απόσταση ακόμη, προκειμένου να επιτύχουν την ισότητα με τους άνδρες στην αγορά εργασίας, σε ότι αφορά τις αποδοχές από την εργασία, τη συμμετοχή τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων και τέλος στις πιθανότητες ανεργίας.

Η προώθηση της επιχειρηματικότητας και η ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας αποτέλεσε προτεραιότητα πολλών σχεδίων σε προηγούμενες πρωτοβουλίες, όπου ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στην ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας από άτομα ευπαθών ομάδων. Αποδείχθηκε ωστόσο πως η οικονομική βιωσιμότητα των επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν από τους επωφελούμενους ήταν συχνά αμφίβολη, κυρίως λόγω έλλειψης επιχειρηματικού πνεύματος και διάθεσης από πλευράς συμμετεχόντων στα προγράμματα αυτά, ενώ ιδιαίτερα κρίσιμη για την επιτυχία του εγχειρήματος, κρίθηκε και η εξασφάλιση χρηματοπιστωτικής στήριξης των νέων επιχειρηματιών.

Οι επιχειρήσεις και ιδίως οι μικρομεσαίες αποτελούν βασικούς συντελεστές των προσπαθειών τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη χώρα μας

ωστόσο η επιχειρηματικότητα παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες, όπως το ανελαστικό θεσμικό πλαίσιο που ισχύει για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η έλλειψη λειτουργικής και τεχνολογικής στήριξής τους, η αδυναμία συμμετοχής τους στην κατάρτιση και η μείωση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων. Φανερό λοιπόν γίνεται η ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού των φορέων και των υπάρχουσών δομών για την επιχειρηματικότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η παροχή ολοκληρωμένων υποστηρικτικών υπηρεσιών και η δυνατότητα πρόσβασης όλων των μειονεκτούντων ατόμων στις υπηρεσίες αυτές.

Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας χαρακτηρίζεται από δραστηριότητες που συνδυάζουν την οικονομική διάσταση και την επιχειρηματική προσέγγιση με την κοινωνική διάσταση και την αλληλεγγύη. Με τον τρόπο αυτό η αυξημένη ζήτηση για κοινωνικές υπηρεσίες μπορεί να αντιμετωπιστεί από τον τρίτο τομέα με τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Η ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας θα συμβάλει στην ένταξη ορισμένων ομάδων του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στην απασχόληση, στην αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων, της οικονομικής και κοινωνικής τους θέσης και συνεπώς, στην άμβλυνση των διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, η προώθηση του τρίτου τομέα και η ανάδειξη νέων επαγγελματιών που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας, θα συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας.

Η σχέση μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων και τοπικής κοινωνίας αποτελεί ένα από τα βασικότερα πεδία αξιολόγησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Κι αυτό γιατί αναμφισβήτητο γεγονός αποτελεί η συμβολή της κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, την ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου, την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δρώμενα, τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και την αύξηση της απασχόλησης.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας είναι σε αρχικό ακόμα στάδιο και δεν έχουν αξιοποιηθεί οι δυνατότητες που προσφέρονται μέσω των νέων τεχνολογιών για ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, οι οποίες θα εξασφαλίζουν τη δυνατότητα πρόσβασης και θα διευρύνουν τις επαγγελματικές ευκαιρίες των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Θα πρέπει ωστόσο να επισημάνουμε ότι ο υψηλός ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, οι σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης που διαφαίνονται σε

ορισμένους κλάδους και γεωγραφικές περιοχές, και το ενισχυμένο επιχειρηματικό πνεύμα που επικρατεί στη χώρα μας, διαμορφώνουν ένα θετικό πλαίσιο για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τρίτο τομέα.

Παρά την εφαρμογή των μέτρων και πολιτικών για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας, η ανεργία εξακολουθεί να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τους νέους, ενώ για τις μειονεκτούσες ομάδες αυτή είναι ακόμα πιο έντονη. Τα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά εργασίας δεν έχουν εξλειφθεί και οι δυνατότητες ένταξής τους δεν έχουν αξιοποιηθεί ακόμη. Τα προβλήματα πρόσβασης στην αγορά εργασίας από άτομα που υφίστανται διακρίσεις επιτείνονται από την έλλειψη εξειδικευμένων υποστηρικτικών μηχανισμών, που θα μπορούν να παράσχουν ουσιαστική βοήθεια σε προσωπικό επίπεδο και παράλληλα να τονώσουν ψυχολογικά και να μετριάσουν προκαταλήψεις ή αρνητικές συμπεριφορές για την επαγγελματική ενσωμάτωση των ατόμων αυτών.

Η ελλιπής πληροφόρηση και η αδυναμία πρόσβασης των μειονεκτούντων στις υπάρχουσες υπηρεσίες και προγράμματα και κατά συνέπεια η χαμηλή συμμετοχή τους σε αυτά, η αναντιστοιχία μεταξύ των προσόντων που αποκτούν και των αναγκών της αγοράς εργασίας, καθώς και η ελλιπής ενημέρωση των εργοδοτών και εργαζομένων σχετικά με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των επιμέρους ομάδων είναι οι κυριότερες αιτίες αποκλεισμού τους από την αγορά εργασίας.

Για την επίτευξη των στόχων της EQUAL θα πρέπει να εξασφαλιστεί η εισαγωγή μηχανισμών αξιοποίησης και βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων υποστηρικτικών δομών μέσω συντονισμού, δικτύωσης και μετεξέλιξής τους σε βιώσιμες δομές που να απευθύνονται σε πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ομάδων. Η πολιτική εξάλλου που προωθείται στον τομέα των επιχειρήσεων δίνει βαρύτητα στη σφαιρική κάλυψη του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε όλες τις επιχειρήσεις ανεξάρτητα από το μέγεθος, τον τομέα και τον τόπο εγκατάστασής τους να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν κατά τρόπο σύμφωνο με το γενικότερο στόχο της Ε.Ε. για αειφόρο ανάπτυξη¹⁶. Η εισαγωγή ευέλικτων μηχανισμών διοίκησης και παρακολούθησης για την ενδυνάμωση και υποστήριξη των προγραμμάτων, η υιοθέτηση ευέλικτων αποτελεσματικών μη

¹⁶ Υποπρόγραμμα 2. Ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος, «Πρόγραμμα Κ.Π. EQUAL για την καταπολέμηση των διακρίσεων και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά εργασίας», Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Αθήνα 2001

γραφειοκρατικών διαδικασιών, καθώς και η δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου όπου αυτό απαιτείται, αποτελούν ενδεικτικές προτάσεις εξασφάλισης της μέγιστης αποτελεσματικότητας της EQUAL.

Σε επίπεδο θεσμών, πολιτικών, και μηχανισμών, παρά τις θετικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών οι οποίες δημιουργούν μια σημαντική βάση εκκίνησης, απομένουν πολλά ακόμη, όπως ο συντονισμός πολιτικών και φορέων, υψηλότερος βαθμός διείσδυσης των φορέων που μεσολαβούν στην αγορά εργασίας και αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους, ώστε να αμβλυνθούν οι δυσλειτουργίες της ελληνικής αγοράς εργασίας και τα εμπόδια πρόσβασης όλων στην απασχόληση. Με βάση τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας μπορεί να υποστηριχθεί ότι σήμερα διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις εισόδου της χώρας σε μια νέα μακρά φάση οικονομικής αύξησης, οι παράμετροι της οποίας εξαρτώνται από τις στρατηγικές επιλογές του κρατικού τομέα για το είδος και το περιεχόμενο της αναπτυξιακής διαδικασίας συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών για την αναβάθμιση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.

Τα πλεονεκτήματα που εμφανίζουν η ελληνική οικονομία και αγορά εργασίας και υποβοηθούν την προσαρμοστικότητα τόσο των επιχειρήσεων όσο και του εργατικού δυναμικού, είναι η αργή αλλά σταθερή βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους σε συνδυασμό με την επίτευξη ολοένα μεγαλύτερης συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση. Η προσαρμοστικότητα ωστόσο, δυσχεραίνεται από το χαμηλό βαθμό διείσδυσης των διαφόρων φορέων στην αγορά εργασίας και την αναποτελεσματικότητα όσων εμπλέκονται που καθορίζεται από τη δυσκολία των φορέων να υλοποιήσουν μακροπρόθεσμες, ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

Επιπροσθέτως, στις δυσκολίες προσαρμογής των επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού προστίθεται η διαπίστωση ότι κατά την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα, η δημογραφική πυραμίδα, δηλαδή η σύνθεση του πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού κατά ομάδες ηλικιών μεταβλήθηκε σημαντικά και η εικόνα όσον αφορά στη σύνθεση από πλευράς ηλικιών, αλλάζει προς όφελος των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων που παρουσιάζουν όμως το μικρότερο βαθμό προσαρμοστικότητας. Η έλλειψη βασικών δεξιοτήτων σε τμήματα του εργατικού δυναμικού αποτελεί βασική αιτία όχι μόνο της διαρθρωτικής ανεργίας, αλλά και της επισφαλούς θέσης εργαζομένων που στερούνται αυτές τις δεξιότητες αλλά και ευκαιρίες

να τις αποκτήσουν. Ιδιαίτερα έντονο είναι το φαινόμενο σε άτομα προερχόμενα από μειονεκτούσες ομάδες, γεγονός που επιτείνει τις διακρίσεις εις βάρος τους. Παράλληλα οι επιχειρήσεις και ιδιαίτερα οι μικρές και μεσαίες με περιορισμένο δυναμικό στερούνται συνήθως της ευκαιρίας να επενδύσουν στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού τους, λόγω του γεγονότος πως δεν υπάρχει η δυνατότητα απουσίας και αναπλήρωσης των εργαζομένων που εκπαιδεύονται.

Οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας είναι σε θέση να παρέχουν αποτελεσματικές λύσεις στις κοινωνικές και άλλες ανάγκες σε τοπική ή εθνική κλίμακα, καθώς σε όλες τις χώρες όπου λειτουργούν οργανώσεις του τρίτου τομέα, εξυπηρετούνται πρωτίστως τα άτομα που αναζητούν πρακτικές και άμεσες λύσεις στις καθημερινές ανάγκες διαβίωσης (διατροφή, υγεία, στέγη, εργασία, κ.λ.π.). Οι φορείς του τρίτου τομέα αναλαμβάνουν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους μια σειρά ρόλων και αποστολών ανάλογα με τις εθνικές, τοπικές, κλαδικές, και θεματικές ιδιαιτερότητες του χώρου δράσης τους. Οι ρόλοι αυτοί μπορεί να αφορούν δράσεις συλλογικής συνηγορίας, εφαρμογής καινοτόμων δραστηριοτήτων, αναδιανομής πόρων και παραγωγής αγαθών ή παροχής υπηρεσιών.

Η ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας προϋποθέτει τη χάραξη μιας συγκεκριμένης πολιτικής και παράλληλα τη δημιουργία ισχυρών και βιώσιμων δομών ικανών να στηρίζουν και να καταστήσουν επιτυχείς πρωτοβουλίες ενδιαφέρουσες και συχνά καινοτόμες. Για το σκοπό αυτό απαιτούνται σημαντικές θεσμικές, φορολογικές και νομικές ρυθμίσεις καθώς και παρεμβάσεις για τη συγκρότηση της απαραίτητης οργανωτικής υποδομής και τον προσδιορισμό ειδικών κινήτρων για την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και την προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Είναι προφανές ότι προκειμένου να εξειδικευτούν επιχειρησιακά οι εν λόγω παρεμβάσεις απαιτείται προηγουμένως εξειδίκευση και θεσμική κατοχύρωση των τύπων εκείνων των φορέων και των δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν ή θα έπρεπε να ενταχθούν στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Η υλοποίηση των έργων του Α΄ Κύκλου της Κ.Π. EQUAL άλλωστε απέδειξε, ότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας προσφέρουν μεν κοινωνικό έργο, συναντούν όμως και πολλές δυσκολίες στην προσπάθειά τους να ισορροπήσουν μεταξύ των κοινωνικών αναγκών που προσδοκούν να καλύψουν και της

βιωσιμότητάς τους. Βασικός παράγοντας για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και την περαιτέρω δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων είναι η λειτουργία εξειδικευμένων δομών και υπηρεσιών, οι οποίες θα έχουν τη δυνατότητα να προωθούν τα ζητήματα της κοινωνικής οικονομίας, να παρακολουθούν και να στηρίζουν τις υφιστάμενες κοινωνικές επιχειρήσεις και να στηρίζουν τη δημιουργία νέων κοινωνικών επιχειρήσεων.

Αξίζει επίσης ν' αναφερθεί πως η δυσκολία προσέγγισης χρηματοδοτικών πόρων αποτελεί σημαντικότατο πρόβλημα για τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, καθώς οι ίδιες ως επιχειρήσεις θεωρούνται επισφαλείς για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ενώ παράλληλα δεν επικρατεί ευνοϊκό περιβάλλον για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και δεν προσεγγίζονται οι απομακρυσμένες περιοχές.

Είναι επίσης προφανές το γεγονός πως η εκπαίδευση σε νέους επαγγελματικούς ρόλους που σχετίζονται με το κοινωνικό μάντζμεντ, αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, καθώς αποτελεί το κύριο μέσο για την κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και τη διάδοση των εννοιών των πρακτικών εφαρμογών του τομέα.

Συνοψίζοντας την ανάλυση που προηγήθηκε συμπεραίνεται ότι, παρά την υλοποίηση πληθώρας μέτρων για την αγορά εργασίας, η ανεργία και κυρίως οι διακρίσεις και οι ανισότητες στην αγορά εργασίας παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Τα μέτρα πολιτικής που εστιάζονται στη βελτίωση της θέσης συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και στη δημιουργία ξεχωριστών υποστηρικτικών δομών για τις ίδιες, οδηγούν σε άμεσες λύσεις για την απασχόληση από τη μια πλευρά, από την άλλη όμως συχνά καταλήγουν στην ανάπτυξη πολλών όμοιων υπηρεσιών και κατ' επέκταση στην κατασπατάληση πόρων.

Σε ότι αφορά τα ΑΜΕΑ, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ευαισθητοποίηση αναφορικά με το δικαίωμα των παιδιών και των νέων με αναπηρία να έχουν ισότιμη εκπαίδευση ώστε να ευνοείται και να υποστηρίζεται η πλήρης ένταξή τους στην κοινωνία και να βελτιωθεί η ενσωμάτωση των μαθητών και των σπουδαστών με αναπηρία στα κανονικά ή ειδικά ιδρύματα.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιτυχής υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Κοινωνικής Πρωτοβουλίας EQUAL, απαραίτητη κρίνεται η αξιοποίηση των υποδομών, εμπειριών και τεχνογνωσίας που αποκτήθηκαν από την υλοποίηση προηγούμενων

πρωτοβουλιών, καθώς και η εξασφάλιση αλληλοσυμπληρούμενων πολιτικών και δράσεων με σαφή καθορισμό στρατηγικής και συγκεκριμένων προτεραιοτήτων. Απαραίτητη επίσης κρίνεται η εφαρμογή της πρωτοβουλίας σε όλες τις περιφέρειες της χώρας και η επικέντρωση των σχεδίων σε περιοχές που εμφανίζουν εντονότερα το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού, με κύρια επιδίωξη την προώθηση ποιοτικών θέσεων εργασίας με μελλοντικές προοπτικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Πηγές

Νόμοι

- *Νόμος υπ' αριθ. 2956, άρθρο 42, «Οργάνωση και Λειτουργία των Αναπτυξιακών Συμπράξεων στην Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL», 2001.*
- *Ο νόμος 2716/99 άρθρο 12 "Για την ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών ψυχικής υγείας επιχειρεί μια πραγματικά ποιοτική τομή στην προσπάθεια δημιουργίας δομών ένταξης στην αγορά εργασίας, με την πρόβλεψη για ίδρυση ενός Κοινωνικού Συνεταιρισμού Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) ανά Ψυχιατρικό Τομέα". Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας "προοπτικές Απασχόλησης στον τομέα της Κοινωνικής οικονομίας", Μ. Χρυσάκης, Δ. Ζιώμας, Ν. Καραμητοπούλου, Δ. Χατζαντώνης, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2002.*

Ημερίδες, Συνέδρια

- *Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, «Βασικές Δεξιότητες και Κοινωνικές Επιχειρήσεις», στο πλαίσιο του Προγράμματος «Basic Skills and Social Enterprises», ΣΩΚΡΑΤΗΣ – GRUNDTVIG 2, Εκπαιδευτικές Συμπράξεις, Αθήνα 7/4/2005.*
- *Εθνικό Θεματικό Δίκτυο "Δραστηριότητες στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας", Συνέδριο για την Κοινωνική Οικονομία με θέμα: "Προοπτικές ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα", 26 Σεπτέμβρη 2005, Ζάππειο Μέγαρο*

Άρθρα

- *Περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης για όλους – Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση, Ιανουάριος 2004.*

- *Τσα δικαιώματα στην πράξη, Θεμελιώδη Δικαιώματα και ενέργειες κατά των διακρίσεων, «Κρίσιμοι παράγοντες και φορείς στην εφαρμογή των οδηγιών για την καταπολέμηση των διακρίσεων», Βασικές απόψεις 2004.*

Αρχεία.

- *Α.Σ. DOINI Π, Κ.Π. EQUAL. Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και Διαπεριφερειακό Σύστημα Υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία, «Οδηγός Συστήματος Πιστοποίησης, Μοντέλων και Δεικτών Ποιότητας των Κοινωνικών Επιχειρήσεων»*
- *Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: «Μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη». Βρυξέλες 2/7/2002 (COM 2002).*
- *Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πράσινο Βιβλίο, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική Κοινωνική ευθύνη», Βρυξέλες 18/7/2001 (COM 2001)*
- *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων», 2001-2006, (2000/750/ΕΚ).*
- *ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ, «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση», 2000.*
- *«Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-20003 και 2003-2005», Αθήνα, Ιούνιος 2001.*
- *Guidelines for systems of monitoring and evaluation, Final July 2000*

Β. Βιβλιογραφία

- GEREMY RIFKIN, «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της», Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, 1996.
- ΧΡΥΣΑΚΗΣ, Μ., ΖΙΩΜΑΣ, Δ., ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ν., ΧΑΤΖΑΝΤΩΝΗΣ, Δ., «Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας», Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Εκδοτικός Οργανισμός Σάκκουλας, 2000.
- ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, «Υπερεθνικές πολιτικές στην εποχή της παγκοσμιοποίησης», Εκδοτικός Οργανισμός Κριτική, 2001.

Γ. Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

- <http://www.equal-greece.gr>
- <http://www.socialeconomy.gr>
- http://www.europa.eu.int/comm/employment_social
- <http://www.ggka.gr>
- <http://www.theotokos.gr>